Bilinmeyen

İNSAN BEYNİNİN, UZAYIN VE ZAMANIN DÜNYASI

300 TL. (KDV dahil)

42

Vezüv'ün ölüm saçtığı gün
Oak bilmecesinde kördüğüm
Bedensiz arkeologlar
Mamutlar nasıl kayboldu?
Düşünceyi okuyorlar...

KARACAN

OLAY YARATACAK KASET
RUHLARIN SESİ
4 KUPONLA BEDAVA

Bilinmeyen

İNSAN BEYNİNİN, UZAYIN VE ZAMANIN

DÜNYASI

İçindekiler

	Sayfa
Garip yaratıklar **MAMUTLAR NASIL KAYBOLDU?**	985
Oak Adası **OAK BİLMECESİNDE KÖRDÜĞÜM**	990
BEDENSİZ ARKEOLOGLAR	994
DDA araştırmaları **DÜŞÜNCEYİ OKUYORLAR...**	999
Yok olan kentler **VEZÜV'ÜN ÖLÜM SAÇTIĞI GÜN**	1002
TUNGUSKA'NIN GİZEMLİ BİLMECESİ	1006

Gelecek sayıda

Elektrikle oynayan adam: Tesla
Çok sayıda gizli icat yaptığı ve avcunda ampul yaktığı biliniyordu. Tesla bu olağanüstü gücünü nereden alıyordu?
Sayfa: 1009

Mısır'ın kayıp kitabı
Bir türlü ele geçmeyen binlerce yıllık esrarengiz kitap, Toth. İnsana olağanüstü güçler sağladığı söyleniyor.
Sayfa: 1024

Eksik sayılarınızı tamamlayın

Herhangi bir nedenle edinemediğiniz eksik sayı isteklerinizi 300 TL'lik posta pulu karşılığında yayınevimizden temin edebilirsiniz.

Dileyen okurlarımız fasikülleri tek tek isteyebilecekleri gibi, ilk üç cildi ciltlenmiş olarak talep edebilirler. Her cildin fiyatı 4750 TL'dir. Tutarı posta havalesiyle ya da T. İş Bankası Cağaloğlu Şb. 20 no'lu hesabımıza gönderebilirsiniz. Postane ya da bankadan aldığınız makbuzun aslı ya da suretini aşağıdaki kuponla yayınevimize ilettiğinizde, istediğiniz fasikül ya da cilt'ler derhal adresinize postalanacaktır. 1000 TL'ye kadar olan istekleriniz için posta pulu gönderebilirsiniz.

İstek sahibinin:
Adı, soyadı: .....
Adresi: .....
.....
.....

İstenen fasikül sayıları: .....
.....
.....

Cilt sayıları:
1. cilt (1-12) ☐
2. cilt (13-24) ☐
3. cilt (25-36) ☐

Tutarın gönderim şekli:
Posta pulu ☐
Posta havalesi ☐
Banka havalesi ☐

Bilinmeyen her hafta 3 okuruna 3 fotoğraf makinesi veriyor

Uzun süredir devam ettirdiğimiz bedava bilgisayar kampanyasından sonra, şimdi de bedava fotoğraf makinesi veriyoruz. Her hafta üç okurumuza dağıtacağımız fotoğraf makinesi GOKO UF2. GOKO UF2 enstantane ayarını, diyafram ayarını, metre ayarını kendisi yapan, hatta filmi bile kendisi çeviren "dünyanın en akıllı fotoğraf makinesi". 7'den 70'e hemen herkesin rahatlıkla kullanabileceği özellikte. Kendinden elektronik flaşlı GOKO UF2 ile hayatınızın tatlı anlarını yıllarca albümlerinizde saklayabilirsiniz.

NASIL KATILACAKSINIZ

Aşağıdaki kuponu 29 Ekim 1985 Salı günü elimize geçecek şekilde adresimize gönderin. Yapılacak çekilişte kazanan okurumuzun adını 48. sayımızda açıklayacağız.

BİLİNMEYEN
GOKO UF2
fotoğraf makinesi çekilişi 3
Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul

ADI-SOYADI: .....
MESLEK: .....
YAŞI: .....
ADRES: .....
.....

3. ÇEKİLİŞ

COMX 35 KAZANAN DÖRDÜNCÜ OKURUMUZ ÖNDER ÖZIŞIKLIOĞLU

BİLİNMEYEN COMX 35 bilgisayar çekilişlerinden dördüncüsü 25 Eylül Çarşamba günü yapıldı. 66 Evler, 3. Sok. No: 15 Balıkesir'den Önder Özışıklıoğlu COMX 35 bilgisayar kazanan dördüncü okurumuz oldu.

BİLİNMEYEN ■ Cilt: 4 ■ Sayı: 42 ■ Fiyatı: 300 TL. (KDV dahil) Kıbrıs'ta 370 TL.

KARACAN YAYINLARI A.Ş. adına sahibi: ALİ KARACAN ■ YÜRÜTME KURULU: ALİ SAYDAM ■ ENGİN KÖSEBAY ■ OĞUZ DEMİRCİOĞLU ■ ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU
YAZI İŞLERİ: Genel Yayın Yönetmeni: ALİ SAYDAM ■ Yazı İşleri Müdürü: FAİK AKIN ■ Yazı İşleri Müdür Yardımcısı: ERCAN ALTAZLI ■ YAYIN KURULU: Ata Nirun, Cem Çobanlı, Prof. A.J. Ellison, Dr. J.Allen Hynek, Brian Inglish, Colin Wilson ■ Ankara Temsilcisi: ÖNDER ŞENYAPILI ■ İzmir Temsilcisi: ERKAN SEVİNÇ
İDARE: Genel Koordinatör: OĞUZ DEMİRCİOĞLU ■ Mali Koordinatör: ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU ■ İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: ESER NOYAN ■ Satış Müdürü: DÜNDAR INCESU
TEKNİK: Art Direktör: ERTAN GÖKEMRE ■ Teknik Müdür: NURETTİN ÖZAKSEL ■ Teknik Müdür Yardımcısı: M. SABİT UÇUK ■ Düzelti Servisi Şefi: SERRA TÜZÜN ■ Dizgi-Pikaj-Montaj: KARACAN YAYINLARI ■ Renk ayrımı: ORBİS-LONDRA, ÇALİ GRAFİK-İSTANBUL ■ Baskı: HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL ■ Adres: BİLİNMEYEN, Basın Sarayı 34410 Cağaloğlu/İstanbul. P.K. 1134 34437 Sirkeci/İstanbul. Tel: 527 00 34 - 526 69 00 Telex: 23360 ■ Ankara Bürosu: Tunus Cad. 6/4 06640 Bakanlıklar/ANKARA Tel: 18 20 15 Telex: 42512 MİLT TR ■ İzmir Bürosu: 1379 Sok. 59/215 35210 Alsancak/İZMİR Tel: 13 73 91 Telex: 52651 MİLT TR ■ Abone yıllık (52 sayı) 11.400 TL, 6 aylık 6.000 TL. ■ Posta ücretleri yayınevimize aittir. (Abone ücretleri posta havalesiyle gönderilebileceği gibi İş Bankası Cağaloğlu/İstanbul Şubesi nezdindeki 20 no'lu hesabımıza yatırılabilir).

© Copyright: Orbis Publishing Ltd. London, England ■ Türkiye'de yayın hakkı: KARACAN YAYINLARI

Ağızlarındaki otları bile yutamadılar

Mamutlar nasıl kayboldu?

1799 yılında araştırmacılar, ilk olarak eksiksiz bir mamut buldular. Mamutlar, 12.000 yıl önce aniden yeryüzünden yok olmuşlardı. Hangi akıl almaz güç, bu dev yaratıkları birdenbire avladı?

ARKTİK BÖLGE, yeryüzünün en esrarlı bölgelerinden biridir. Okyanusbilimciler ve jeologlar kutbun esrarlı derinliklerini uzun süredir araştırıyorlar. Deniz ve onu sınırlayan kıyılar hâlâ birçok tartışmanın başlıca konusu.

En ilgi çeken özelliklere "permafrost" denen ve sürekli don altında kalan toprak parçalarında rastlanıyor. Bu toprak parçaları Kuzey Sibirya'da Lapte Denizi'nden Alaska'ya, daha sonra da Kanada'da Hudson Körfezi'nin kıyılarına uzanır. Don altında kalmış toprak parçaları, bir tür donmuş buzlu çamur olarak tanımlanabilir.

Tipik bir tundra görünümü. Birçok mamut artıklarının bulunduğu donmuş tabaka veya donmuş bataklık. Birçoğu 1860'da bulunan mamut gibi iyi korunmuştur (altta).

Bölgede çamur, kum, çakıl, deniz kabukları, bitki kalıntıları ve milyonlarca yarı yarıya çürümüş hayvan artıkları doludur. Yine buralarda, küçük kemiricilerin, uzun azıdişli kaplanların, misk öküzlerinin ve dev mamutların iskeletlerinden oluşan geniş bir koleksiyon bulunmuştur.

Geçmişleri bilinmiyor

Tüm bu kalıntılar zoologların dikkatlerini çekti. Ancak "Mammuthus primogenius" adıyla bilinen tüylü mamut, hemen her branştan bilim adamının ilgisini çekiyor. Yaklaşık 12.000 yıl önce nesli tükenmiş bir türün kalıntıları, buzlu bataklıklar tarafından korunmuştur. Bu tür kalıntılara 200 yıldan beri kazılarda sık rastlanıyor. Ancak, bu hayvanlar zorlu doğa koşullarında nasıl var oldular? Niçin ve nasıl öldüler? Geçen yüzyılın sonla-

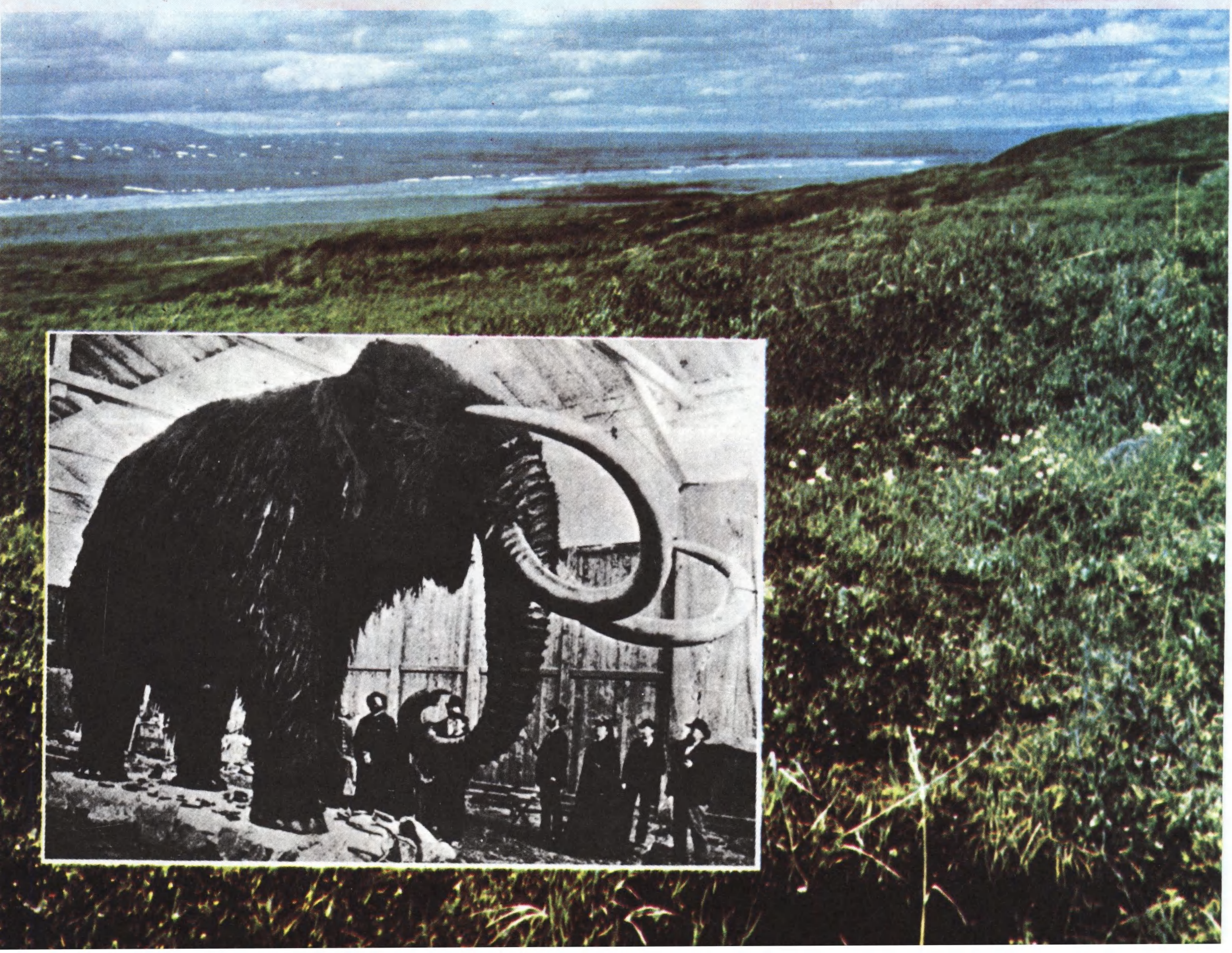

rından bu yana, bilimsel dergilerin sayfalarında birbiriyle çatışan çeşitli teoriler ortaya atıldı.

Bu dev hayvanların nasıl oluştukları da diğer türlerdeki gibi belirgin değildir. Ancak Pleistosen çağda güçlendikleri biliniyor. Bu çağ, yaklaşık yarım milyon yıl kadar önce başladı ve M.Ö. 10.000 yılında bitti. Elephantidae soyunda en az üç altsınıf oluşturdular. Günümüzde Afrika ve Asya filleri bu türün diğer üyeleridir. Onlar da aynı zamanda ve aynı biçimde gelişmişlerdir.

Dev mamut sürüleri

Mammuthus meridionalis'un anayurdu Avrasya'dır. Zamanla bugünkü fillere dönüştüler. Mammuthus imperator ise Kanada ve Alaska'da soyu tükenmeden önce binlerce yıl dolaşmıştı. En uzun ömürlü olan tüylü mamut kemiklerine, doğal yaşam alanlarından hayli uzakta olan Wyoming ve Michigan gölü yöresinde rastlandı. Bu tür ancak Kuzey Rusya'da, kısmen de Sibirya'da bulunuyordu. Arktik bölge boyunca, bir zamanlar 50.000 mamuttan oluşan sürülerin, ağır ağır dolaşarak günlük yiyeceklerini aradıkları düşünülüyor.

Kuzey Amerika'da bulunan az sayıda mamut kalıntısı, tarih öncesinin normal tipini yansıtıyor. Bunun yanında değişik, fosilleşme ve çürüme biçiminde iskelet kalıntıları bulundu. Ancak Sibirya'da bulunan artıklar daha farklıdır. Çünkü donmuş ve bozulmamışlardır. Boyları 5 metreyi bulan dev fildişleri, işlemeli kılıç sapı ve birtakım eşyalar yapmak için çok uygundular. Ancak bunlara insan eli değmemiştir.

Toprağın altındaki devler mi?

Bilindiğine göre Çinlilerin ve Moğolların bu fildişi hazinelerinden yaklaşık 2000 yıl öncesinden beri haberleri vardı. 13. ve 14. yüzyıllarda Arap tacirler bu dev fildişlerini almak için Rusya'ya seferler düzenliyorlardı. Rusya'nın sürekli gelişen ticari ortamı bu işe elverişliydi. 16. yüzyılda bilardo oyununun geniş biçimde yaygınlaşması da etkin oldu. Rusların (mamontova-kosty) veya mamut fildişi adını verdikleri hammadde, İngiltere Fransa ve St. Petersburg (şimdiki Leningrad) yoluyla getiriliyordu. Bunlardan St. Petersburg, mamut dişi ticaretinin ihraç limanıydı.

İlginç olan şudur ki "mamut" sözcüğünün kökenini kimse bilmiyor. Hatta ilk kullanan Sibiryalılar da bilmiyorlar. Bu bilinmezliğe karşı getirilen çeşitli açıklamalardan biri, sözcüğün **Tevrat**'ın "Eyüp Kitabı"

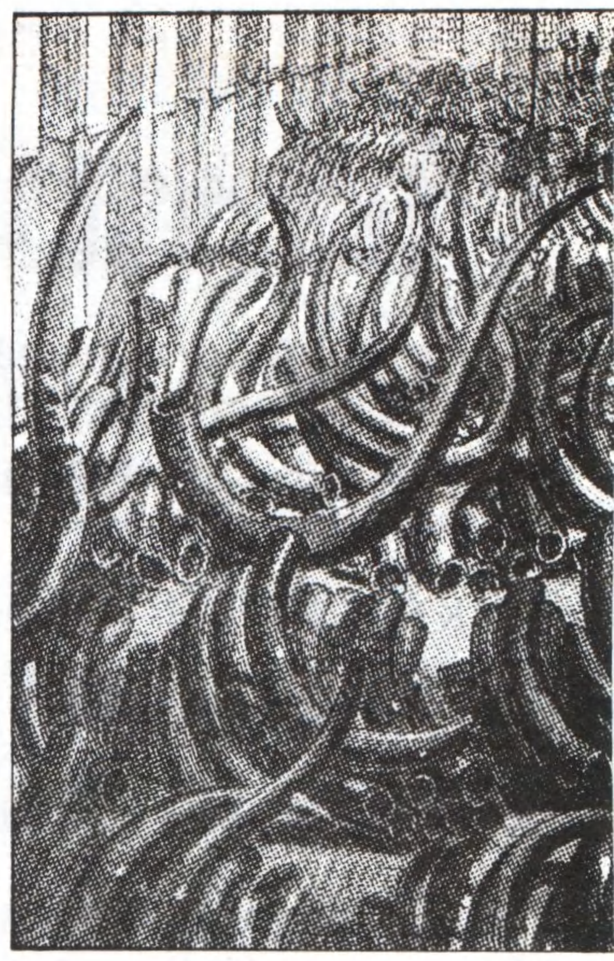

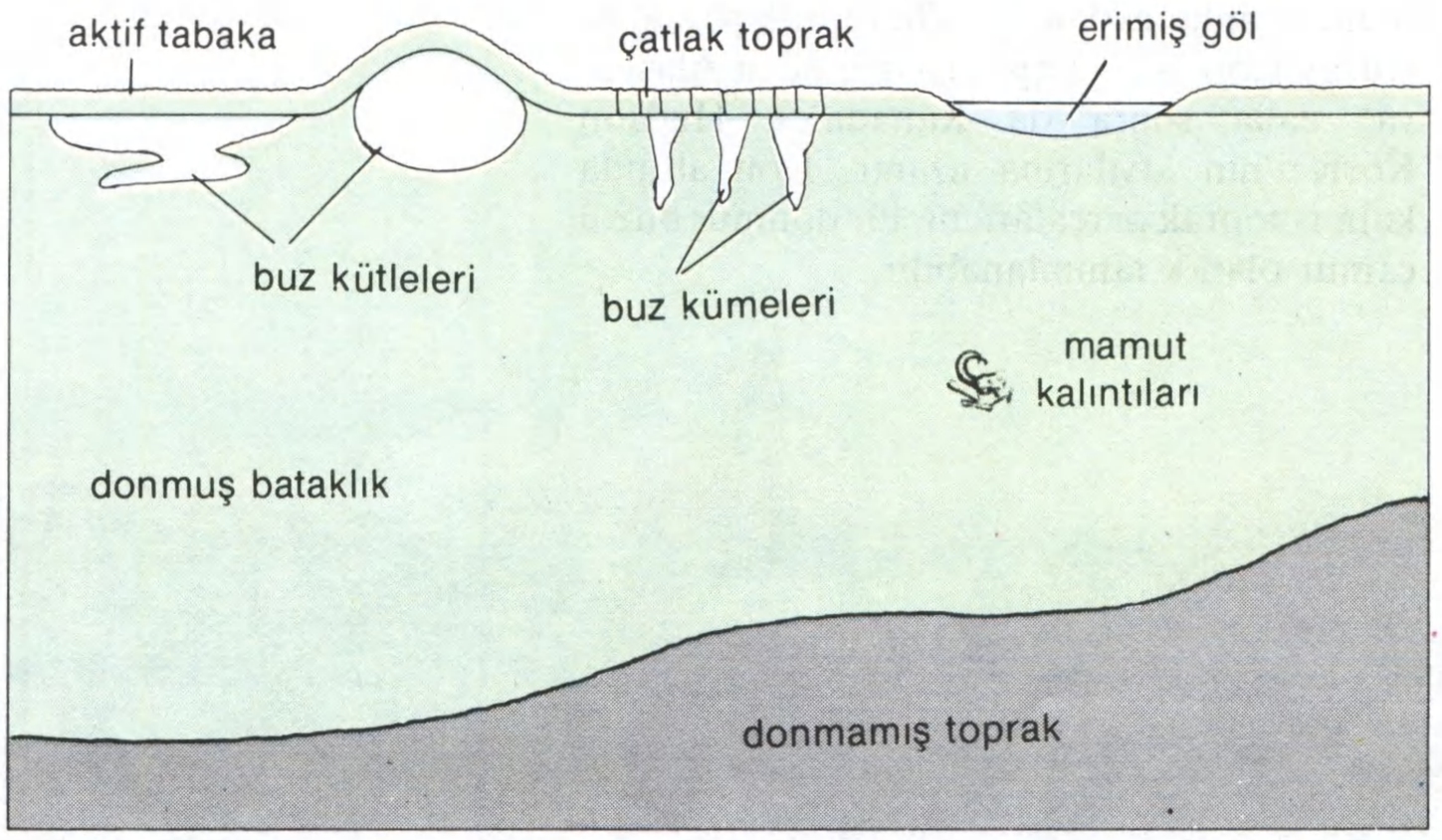

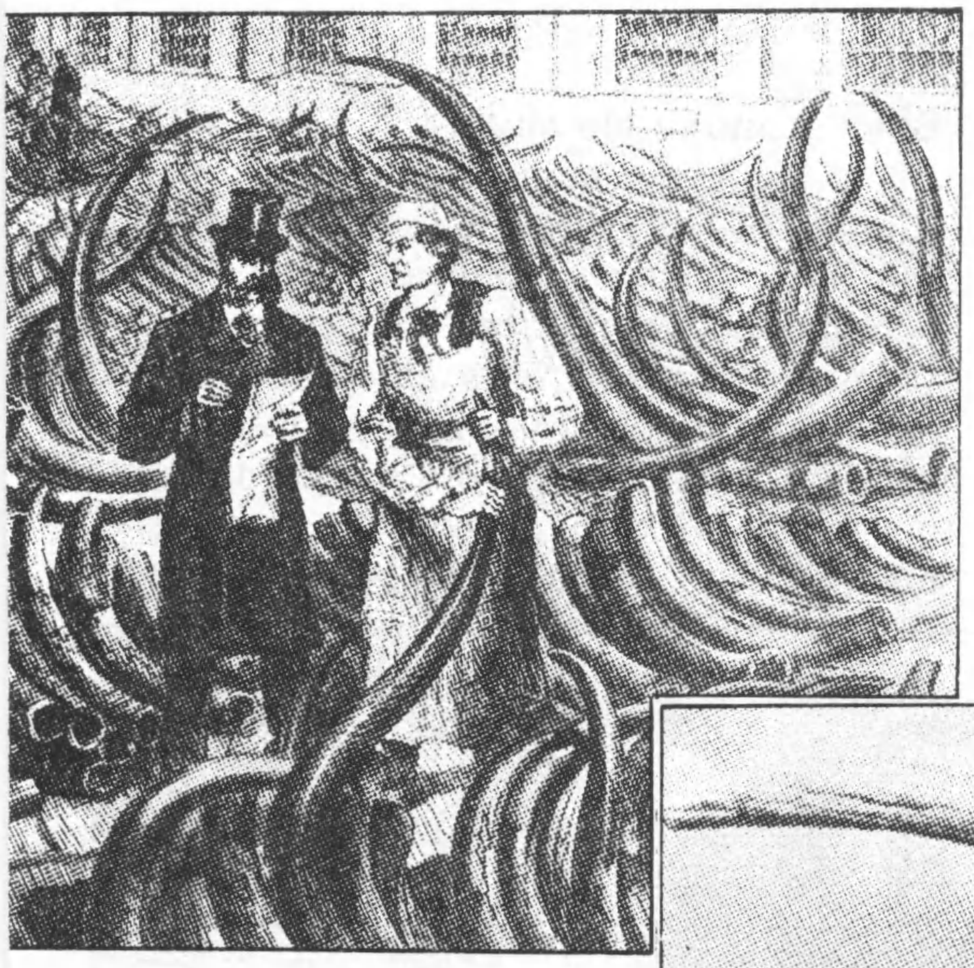

Ortaçağdan beri mamut dişi ticareti büyük bir iştir (solda). Sibiryalı kabileler, yaşamlarını mamut dişlerini çıkararak kazanıyorlardı (altta).

Sibirya tundralarının basit bir çizimi. "Aktif tabaka" olarak adlandırılan bölüm 300 metre derinliktedir. Deniz kabukları, çakıl ve kum içerir. Aynı zamanda içlerinde mamutların da bulunduğu milyonlarca hayvan artığı da vardır (solda).

Bir ressamın Sibirya veya tüylü mamut konusundaki çizimi. Bilim adamları mamutların uzun kıvrık dişlerinin kar küreyici olarak kullanıldığını ve aşağıdaki bitkilerin ortaya çıkarılmasına yaradığını iddia ediyorlar (solda altta).

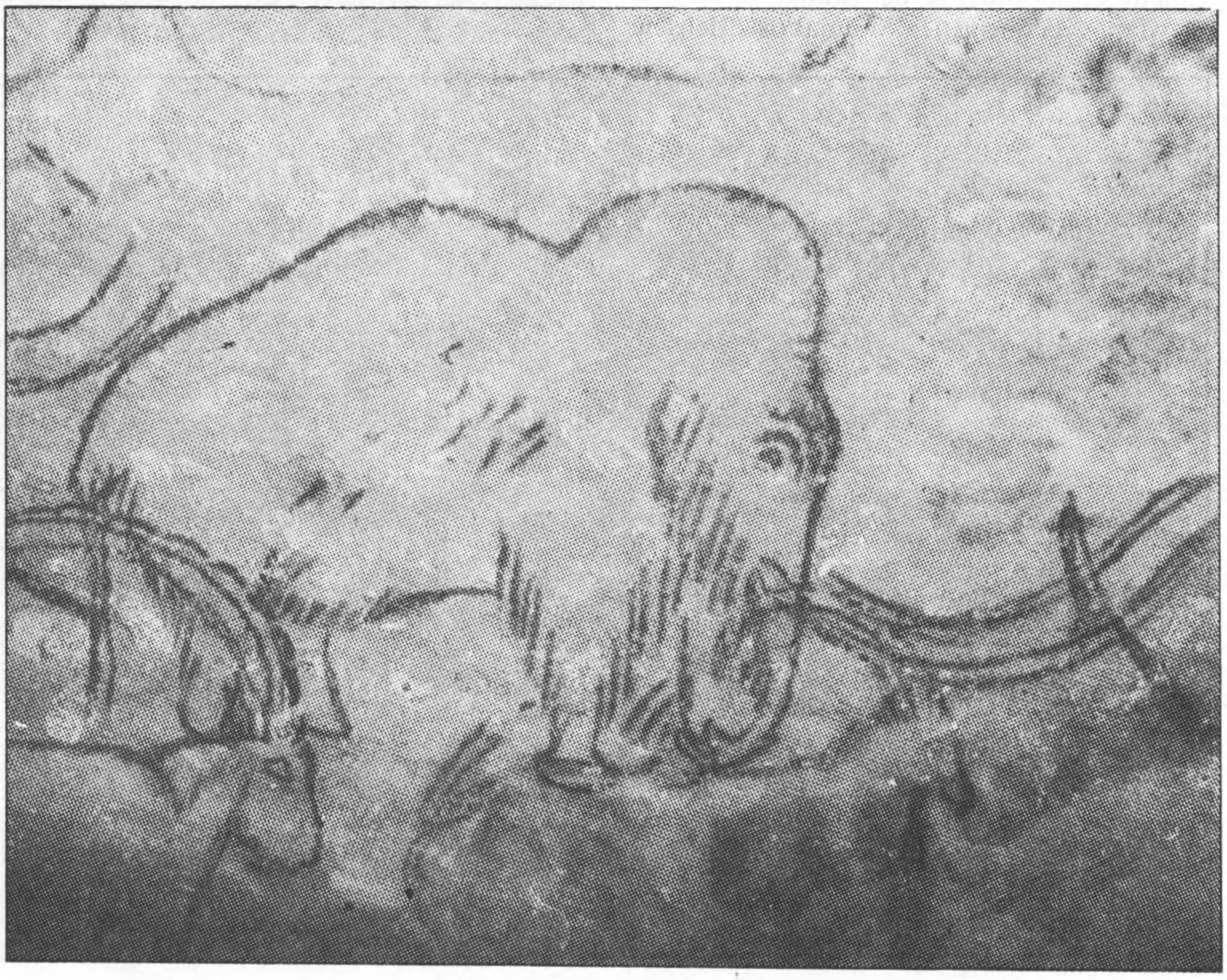

Fransa'da Dordogne Roufignac mağarasında bir mamutun Cro-Mangon dönemi çizimi. Ön ayakları ve uzun tüyleri, Sibirya'da bulunanlara benzediğini ortaya koyuyor (sağda).

bölümünde sözü edilen "Behemot" sözcüğünden türetildiği şeklinde. Donmuş mamutları ilk keşfedenler, ilk defa gördükleri bu devleri donmuş bataklıktan kazarak çıkarıyorlardı. Yine de genel inanç, fildişlerinin toprağın derinlerinde yaşayan bir devin dişleri olduğu yolundaydı. Bu devler öleceklerini anladıklarında toprağın üstüne tırmanıyorlardı.

Tufandan önce yaşadılar

Hurafeler mamutların çevresini sarmıştı. Bu hayvan her neyse, Rus tüccarlar canlı bir mamutla karşılaşmaktan korkuyorlardı. Büyük iskeletler ve uzun kemiklere bakılırsa bu konuda haksız da değillerdi. Ortaçağdaki Hıristiyan Avrasya düşüncesinin hüküm sürdüğü her yerde, mamutların tufandan önceki dünyada dolaşan devler olduğu sanıldı. Bunlar kötü huylu yarı insanlardı ve Nuh tarafından ölüme terk edilmişlerdi.

Sibirya mamutunu bilinen anlamdaki fillerle karşılaştıran ilk Batılı, Hollanda diplomatı **Evert Ysbrant Ides**'ti. Rus Çarı **Büyük Petro**'yu ve Çin'i 1962 yılında ziyaret etmişti. Oradayken Çin ve Moğol öykülerinde geçen mamutları duydu. Oldukça ilgi gören bir kitap yayımladı. Kitabında bu iskeletlerin "Nuh tufanından önce" yaşamış fillerin kalıntıları olduğunu ileri sürdü.

Dev mamut ölüleri

Büyük Petro, egemenliği altındaki topraklarda hâlâ dev "fillerin" yaşadığını duyunca âdeta büyülenmişçesine ilgilendi. Bu ihtimal, Sibiryalı kâşif **Michael Wolochowicz**'in anlat-

tığı bir öykü üzerine ortaya çıkmıştı. Öyküde, Doğu Sibirya'nın arktik kıyılarına dökülen Indigirka ırmağı kıyıları boyunca sürüklenen dev bir gövde görüldüğü anlatılıyordu. Ancak, kurtlar bu gövdeyi yemeye başlamışlar ve iskelet dışında geriye pek bir şey kalmamıştı.

Wolochowicz şunu iddia ediyordu: *"Bir parça çürümüş deri parçası gördüm. Kum tepesinin üzerindeydi ve çok büyüktü; kalın, sert ve kahverengiydi, keçinin tüylerine benziyordu, ancak bir keçi olamazdı, muhtemelen Kitab-ı Mukaddes'te sözü geçen suaygırı olabilirdi (Behemoth). Bildiğim hiçbir hayvanın ölçülerine uymuyordu."*

1743'te seyyah **Khariton Laptev** ise bunların antik hayvanlar olduğunu ve çok soğuk bir ortamda bozulmaktan korunmuş olduklarını söylüyordu: *"Tundra bölgesindeki birçok ırmağın kenarında, bütün mamutlar üzerlerindeki postlarla birlikte yatıyorlar. Gövdeleri, tüyleri ve kemikleri de çürüyor. Sadece dişleri kalıyor."*

Buzun içindeki mamut

18. yüzyıl zoologları, Sibirya mamutları üzerinde çeşitli teoriler ve düşüncelere sahiptiler. Daha sonra 1799 yılı ağustosunda Lena ırmağı deltasında, neredeyse eksiksiz bir örnek bulundu, üzerinde bilimsel inceleme yapılabilirdi. Bir fildişi avcısı olan, Tungus kabilesinin şefi **Shumakov,** bir buz kitlesinin içinde koyu renkli gövdeyi gördü. Ertesi yıl oradan tekrar geçti. Buz bloğu, içinde dev bir hayvan olduğunu belli edecek kadar erimişti. Aynı noktaya 1801 yılında tekrar döndüğü zaman buz erimiş ve hayvanın bir kısmını meydana çıkarmıştı. Shumakov dehşete kapıldı: Mamuta baktı, korkudan ölebilirdi!

Berezovka mamutu, 1900 yılında bulundu. Ağzında otlar vardı, ani bir ölümden dolayı otları yutamamıştı. Acaba nasıl ölmüştü (altta)?

Bu harita 18. yüzyıldan bugüne kadar bulunan, mamut kalıntılarının yerlerini gösteriyor. İyi korunmuş tüm mamut örnekleri Sibirya'nın donmuş bataklıklarından çıkarılmıştır (en altta).

Bilim, konuyu ele alıyor

Buluntunun önemini kavrayan Profesör Adams gövdenin geri kalan kısmını çıkarmak için bir keşif seferi düzenledi. Ortaya çıkan bölümün büyük bir kısmı kurtlar tarafından yenmişti. Göğüs ve ön ayaklardan biri yok olmuştu. Ancak kafatası hâlâ yerinde ve deri kaplıydı. Kulaklarından biri, sol gözü ve beynin büyük bir kısmı duruyordu. Ortaya çıkmamış olan bölüm neredeyse tamdı,

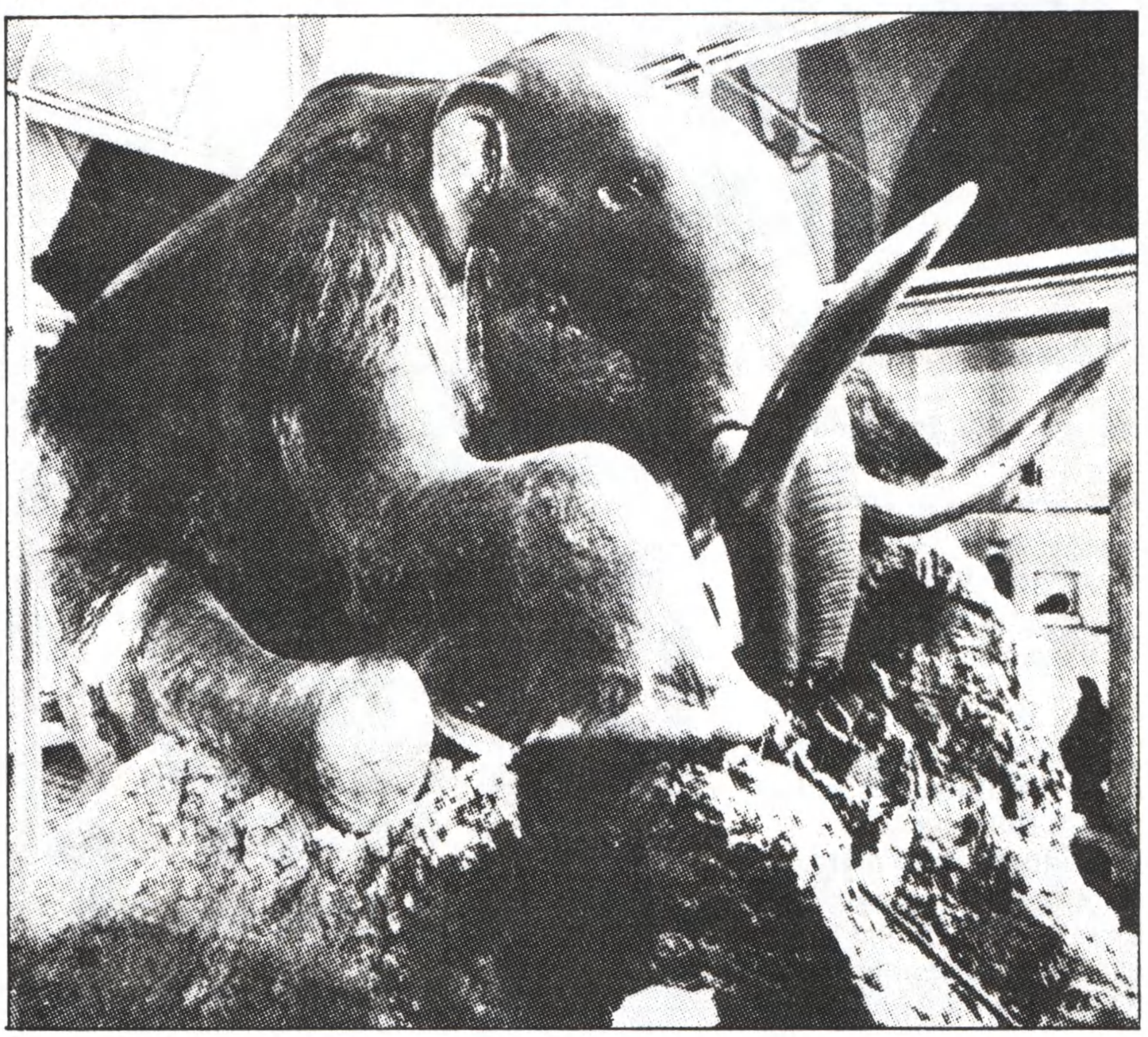

gövdenin altında tüylü kısmı duruyordu.

Adams, ölüyü St. Petersburg'a göndermek için dikkatle buzdan ayırdı. Yalnızca postun kaldırılması için en az 10 kişiye ihtiyaç vardı. Dökülmüş olan kırmızımsı tüyler ayrıca sandıklandı. Bu tüyler, yaklaşık olarak 17 kilo ağırlığındaydı. Adams, sonunda Boltunov'dan dişleri de aldı ve artıklar tekrar bir araya getirilmek için St. Petersburg'a gönderildi.

Neden öldüler?

Adams'ın uzun süren çalışmaları sonunda buzun içindeki hayvanın ne tür bir yaratık olduğu açıklığa kavuştu. Ancak ortaya başka bir soru çıktı. Bu yaratıklar niçin ölmüşlerdi? Gerçekte soyları mı tükenmişti?

Eğer gerçekten bu hayvanlar "Tufandan önce" ölmüşlerse, gövdelerinin bu denli taze görünümde olmaları olanaksızdı. Bu en iyi örneğin bulunmasından bugüne, neredeyse yüzyıl geçti. Dev yaratıkların ölümlerinin nedeni hâlâ bulunamadı.

Bir donmuş mamut daha...

1900 yılının ağustos ayında avcılar Berezovka ırmağı kıyılarında bir toprak kayması olduğunu haber verdiler. Burası Kuzey Sibirya'da Yakutlar'a ait Kolyma bölgesiydi. Donmuş kumdan, bir mamutun başı ve omuzları çıkmıştı. Avcılar, Yakut yetkililerine haber vermeden önce ölü hayvanın başına bekçi koydular. Profesör **Otto Hertz** başkanlığındaki bir araştırma ekibi yola çıktı. Otto Hertz, Sovyet Bilimler Akademisi, Zooloji Bölümü başkanıydı.

Hertz beraberinde bir jeolog ve usta bir hayvan doldurucusu getirdi. At sırtında ve yürüyerek aylar süren bir yolculuktan sonra ekip donmuş mamutu buldu. Başının derisinde ve ön ayağındaki vahşi hayvanlar tarafından yapılan hasarlar dışında, hayvan eksiksiz sayılabilirdi. Derin bir derede donmuş, batak altında kalmıştı... Bu iş için tasarımlanmış özel çelik aletlerle donmuş çamur kazındıktan sonra, uzmanlar cesedi binlerce yıllık mezarından çıkardılar.

Temel sorunları, dayanılmaz leş kokusuydu. Hayvan doldurucu, mamutu dikkatle

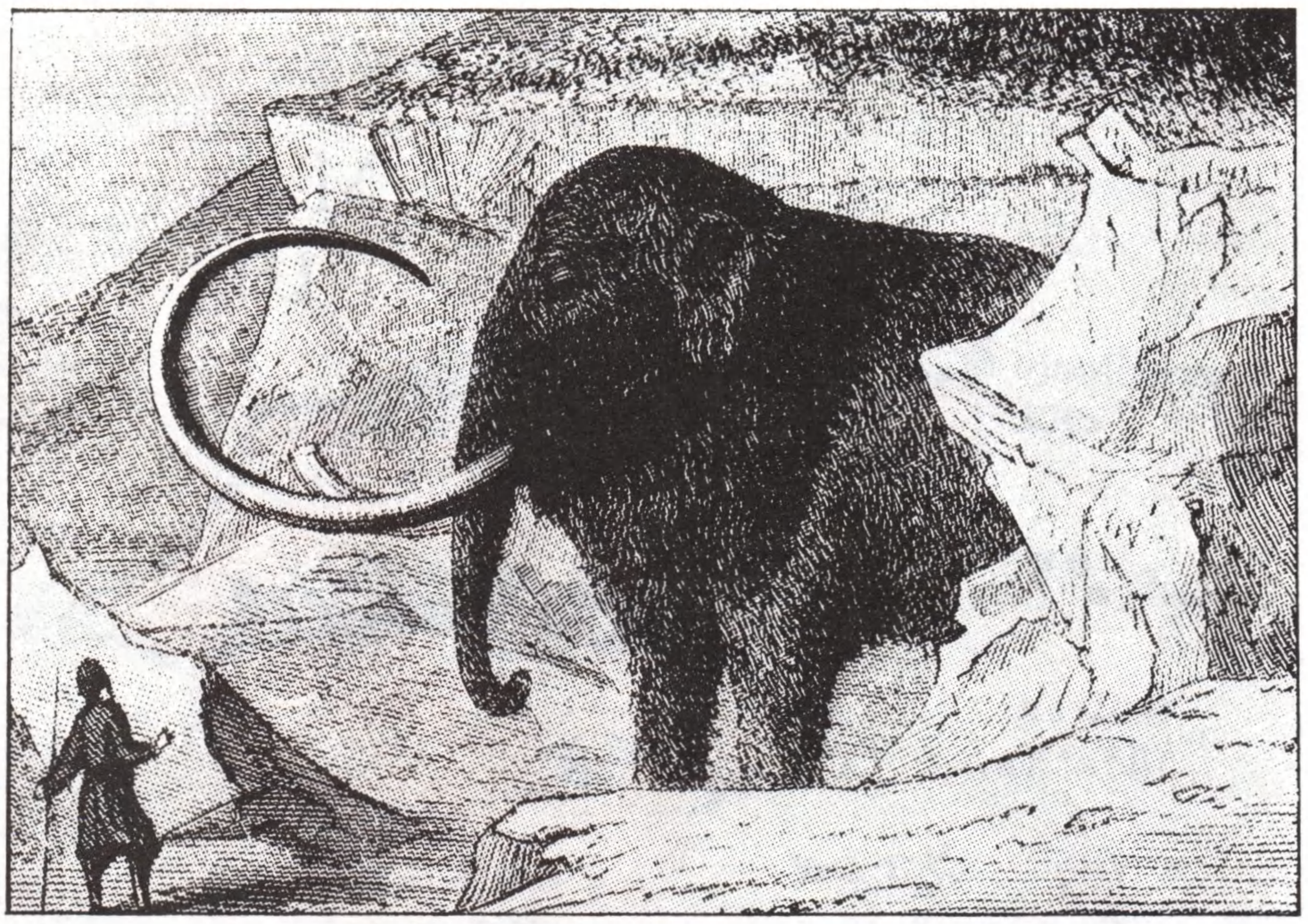

Bir ressamın 1799 yılındaki izlenimleri. Sibiryalı bir fildişi avcısı tarafından bulunan donmuş, tüylü mamut. Kalıntılar daha sonra mamutlar üzerindeki ilk bilimsel araştırmalarda kullanıldı (üstte).

parçalara ayırdı ve derisini bir bütün olarak korudu, yumuşak organlarını da çıkararak daha sonra incelenmek üzere özel kaplara koydu. Hayvanın koyu kırmızı renkte, kurutulmuş sığır eti gibi bir eti vardı. Hertz, raporunda adamlarının ondan parçalar alarak pişirmeye çalıştıklarından söz ediyordu. Dönüşte yanlarına hiç örnek almadılar. Bunun yerine, etleri, kızak köpeklerini beslemek için kullandılar.

30.000 yıl önce ölmüşler

Bulunan, genç bir erkek mamutun gövdesiydi. Omzuna kadar yüksekliği 2.7 metreydi. Adams'ın örneği ise 3.2 metreydi. Arka ayakları gövdenin altında ikiye kıvrılmıştı. Sağ ön ayakla birlikte, leğen kemiği de kırılmıştı. Derisi 1-2 cm kalınlığındaydı ve iki kat tüyle kaplıydı. Alt-kat tüyleri sarımsı gri renkte 2.5 cm uzunluğundaydı. Üst kat tüyleri kırmızıydı ve 10-15 cm uzunluğundaydılar. Deri altında ise ortalama 10 cm kalınlığında bir yağ tabakası vardı. Kalın yağ tabakaları hayvana Cro-mangon çizimlerindeki karakteristik hörgüçlerin görünümünü veriyordu. Yıllar sonra yapılan Karbon-14 analizleri, gerek Berezovka mamutunun, gerek Adams'ın bulduklarının 30.000 yıl önce öldüklerini gösteriyordu.

Bugün de yaşıyorlar mı?

Berezovka mamutundaki en ilgi çeken yön, ağzında hâlâ ot ve düğünçiçeği artıklarının bulunmasıydı. Bir nedenden dolayı onları yutamamıştı. Bu da, yaratığın ani bir ölümle karşılaştığını gösteriyordu. Midesindeki artıklarda yapılan analizler ise mamutun yiyeceklerinin hâlâ bu bölgede yetişen bitkilerden oluştuğunu ortaya koydu. Bu da son derece çarpıcı bir soruyu düşündürüyor: Sibirya'da mamutlar hâlâ yaşıyorlar mı?

Canlı gibi görünen diğer mamut kalıntıları. Sayfa 1048'de.

Çağdaş bir Afrika fili. Mamutların uzun tüylerinin ve kısa kulaklarının yerine, Afrika filinin ince derisi ve büyük kulakları vardır. Deri ısıyı azaltmaya, kulaklar ise vücut sıcaklığını yaymaya yarar (altta).

Harold Wilkins'in, 1669 tarihli Kidd-Palmer haritalarından biri (solda). Adı konmamış, çarpıcı bir biçimde Oak Adası'na benzeyen bir adayı gösteriyor. Kaptan Kidd 1701'de asıldı (sağda). Sonradan halkın gözünde başkorsan haline geldi. Alttaki resim bir mağara hazinesinin gömülüşünü denetlerken gösteriyor. Birçok kişi para çukurunda saklanan hazinenin Kidd'in rivayet edilen gömütü olduğuna inandı.

Çok yakın ama, henüz çok uzak

Oak bilmecesinde kördüğüm...

Oak Adası'ndaki para çukurunun ardındaki dâhi mühendis kimdi? Oraya neyi, niçin gömdü? Yıllarca süren araştırmalarda, hep gizemin çözüleceği sanıldı. Ama, gözden kaçan çok önemli bir nokta vardı...

DANIEL MC GINNIS'İN 1795'te tesadüfen para çukurunu bulmasından başlayarak, gömülü hazineyi bulma çabaları sürdürüldü. Hazineyi kimin gömdüğü ile ilgili birçok düşünce öne sürüldü. Bir İnka kabilesinden tutun da, İskandinav göçmenlerine kadar birçok varsayım ortaya atıldı. En garip teori ise, para çukurunda **Francis Bacon**'ın el yazmalarını gizlediğiydi. Öyle ki, bu el yazmaları **Shakespeare**'in oyunlarına kaynak oluşturmuştu.

Yine de, gömü işi için en gözde adaylar, korsanlardı. Söz konusu korsan, adı hiç duyulmamış biri olabileceği gibi,ünlü korsan kaptan **William Kidd** de olabilirdi.

Korsanlardan kuşkulanılıyor

Bu düşünce hiç de şaşırtıcı değildi. Korsanlarla defineler arasında zaten alışılmış bir ilişki vardır. Bu arada, ilk bakışta olayın korsanlarla olan ilintisi belliydi. Nitekim, durumla ilgili küçük bir belirti bu yöndeki kuşkuyu kuvvetlendirdi. Sık sık adı geçen (eğer doğru tanımlanmışsa) hindistancevizi lifleri Doğu ya da Batı Hint adalarından elde edilirdi.

Buraları, korsanların o dillere destan akınlarını yaptıkları yerlerdi. Nova Scotia ise, korsan yollarından çok uzaktaydı. Ama İngiliz yağmacılarının Atlantik kıyılarında dolanmamaları için bir neden de yoktu. Korsanlar İspanyol gemilerini avlamışlar ve Karayipler'deki kentleri ele geçirmişlerdi.

Kaptan Kidd ve para çukuru

Zorluk yaratan bir başka sorun da bu korsanın kim olduğuydu. Kaptan Kidd, 1701'de, Wapping'de asılmıştı. O günden sonra adı bütün define öykülerine girdi. Aynı zamanda, Kidd adı ve esrarengiz Oak Adası garip bir

Para çukurunun kazıları sırasında kayıtlarda kullanılan ölçüler kraliyet ölçüleriydi. Bu yazıda orijinal ölçümlerin metrik karşılıkları verilmemiştir. Aşağıdaki tablo yardımcı olabilir:
1 inç: 2,5 cm.
10 inç: 25 cm.
1 ayak: 30 cm
10 ayak: 3 metre
100 ayak: 30 metre
1 mil: 1,6 km.

şekilde birlikte düşünüldüler.

Garip haritalar

1935'te, İngiltere'de **Kaptan Kidd ve İskelet Adası** adında bir kitap yayımlandı. Kitabın içinde adanın bir haritası ve haritada bazı ok işaretleri vardı. Kitabın yazarı **Harold T. Wilkins**'e göre, haritayı yaparken ünlü Kidd' in planlarından yararlanmıştı. Bu planlar bir süre öncesinde **Hubert Palmer** adında bir korsan kalıntıları koleksiyoncusunun eline geçmişti. Üçü, sandıklarda gizlenmiş olmak üzere dört plan bulundu. Biri ise meşe ağacından yapılma bir yazı masasında ele geçti. Bir yazı masası belli ki gerçekten Kidd'den kalmaydı.

Planlar, kimi ayrıntılı, kimi kabaca olmak üzere hepsi adsız bir adadan söz ediyordu. Üzerlerinde birtakım işaret ve yazılar vardı. (Ada hep aynı ada olduğu halde, bunlar tam bir tutarlılık içinde değildi). Bunların arasında "W.K" harfleri, "Çin Denizi" ve "1669" tarihi vardı. Bu Kidd-Palmer planları, uzmanlar tarafından 17. yüzyıl belgeleri olarak kabul edildi.

İki meraklı daha

Planlarda resmedilen ada ile Oak Adası arasında çarpıcı benzerlikler görüldü. Yalnızca "Çin Denizi" olmaması gereken bir yerdi. Fakat bunun hem kırmızı bir ringa balığı türü anlamına geldiği, hem de Fransızcada "meşe"nin karşılığı olan "la chêne" ile ilgili bir kelime oyunu olduğu ileri sürüldü. Bu benzerlikler sonucunda **Gilbert Hedden** adında biri ortaya çıktı. Gilbert Hedden, Wilkins'in kitabını okumuştu. 1937'lerde Oak Adası üzerine bir araştırmaya girişti. Hedden'le birlikte Wilkins'in orijinal planlara dayanan taslağı, şu yönlendirmeleri içeriyordu:

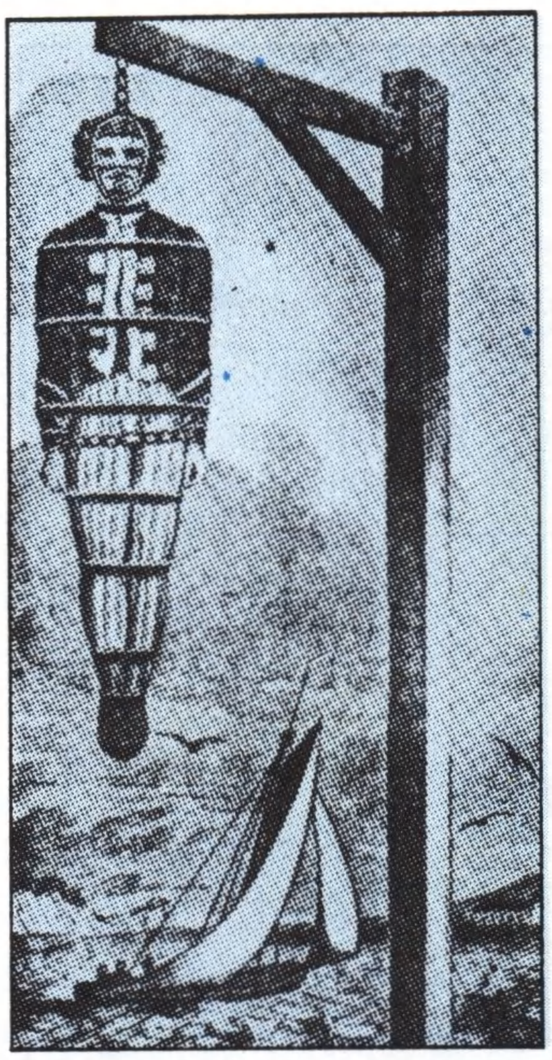

Bu harita, Wilkins'in "Kaptan Kidd ve İskelet Adası" kitabından alınmadır. Bu harita bir maden arayıcısı olan Gilbert Hedden'i İskelet Adası'nın Oak Adası olduğuna ve bu adada muazzam büyüklükte bir hazine gömülü olduğuna inandırmıştı. Fakat harita, Wilkins'in hayal gücüne dayanmaktadır ve hakiki Kidd-Palmer planlarına çok az benzemektedir (altta).

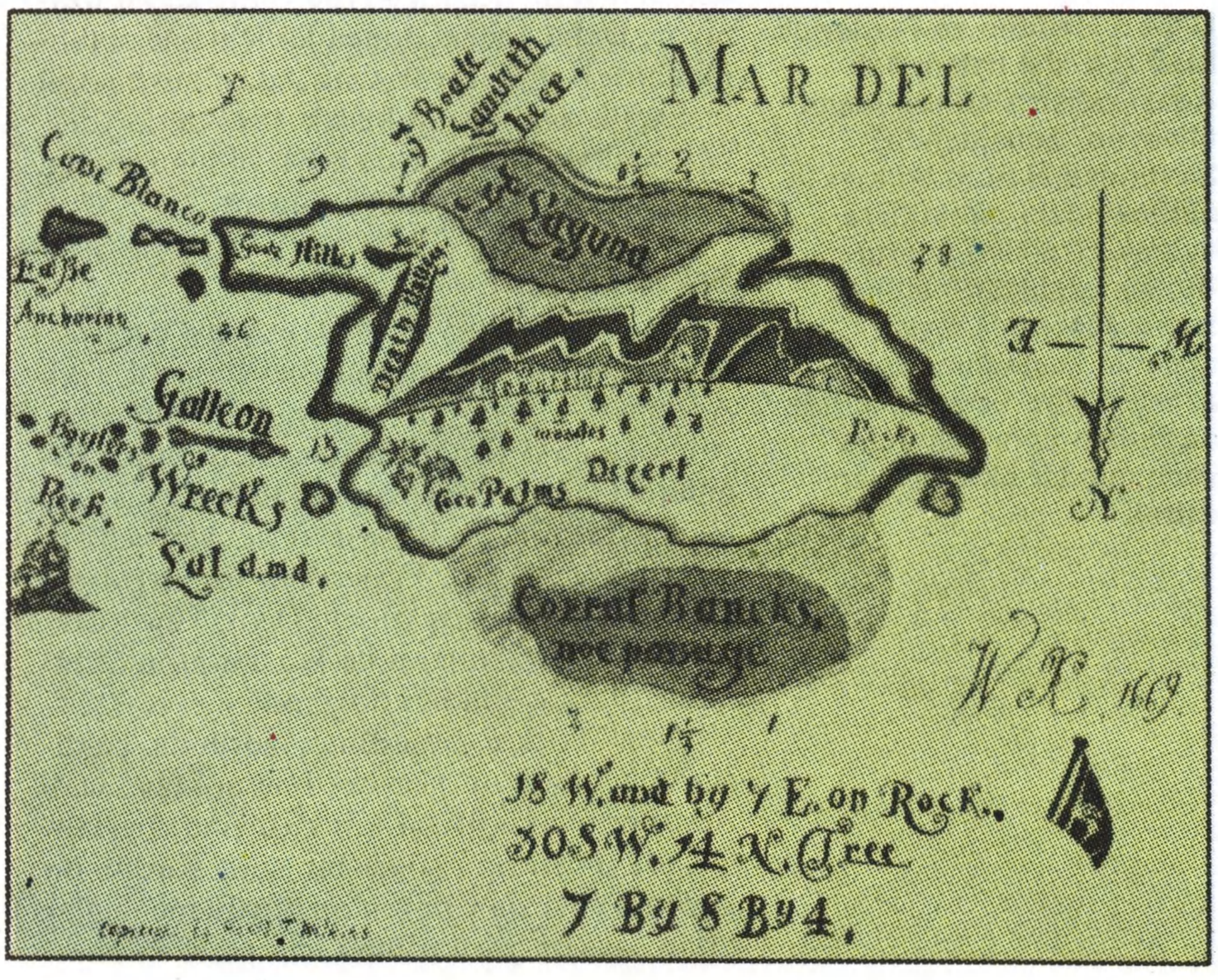

18 B ve 7 D Kayadan
30 GB 14 K Ağaç
7'ye, 8'e, 4

Hedden, Wilkins'in kitabını alarak para çukuru çevresindeki alanın keşfine çıktı. 50 ayak kuzeyde bir granit parçasına ulaştı. **Frederick Blair**'e bundan söz ettiğinde, yaşlı Oak Adası meraklısı, benzer bir taşa 40 yıl önce Smith's Koyu'nda rastladığını hatırladı. İki adam bu taşı buldular. İkisi de benzer bir şekilde delinmişti. Taşlar arasındaki mesafeyi adımladılar. Yaklaşık 140 yarda idi. Wilkins' in kitabı ile bu bilgi arasında bir ilişki kurmak istediler (Wilkins'in kitabında 18 B ve 7 D). Yirmi beş rod adımladıklarını hesapladılar (1 rod: 16,5 ayak).

Haritadaki ada, Oak Adası

İki araştırmacı daha sonra para çukurundan başlayarak 18 rod ve Smith's Koyu'ndan itibaren 7 rod adımladılar. Plandaki yönlendirmeye uyarak, bu noktadan güneybatıya 30 rod ölçtüler. Orada, sık çalılıkların altında, üçgen biçiminde dizilmiş kum taşları gördüler. Üçgenin bir kenarı 10 ayak uzunluğundaydı. Tabanındaki taşlar bir ark şeklinde dizilmişti. Kabaca bir "sextantı" andırıyordu. Kavis çizen arktan bir ok biçiminde bir dizi taş çıkıyordu.

Üçgenin tabanından çıkan bu taş dizisi 14 ayak boyunda uzanarak üçgenin zirvesine varıyordu. Ok kuzeyi gösteriyordu. Yani para çukurunun bulunduğu yeri. Bununla birlikte Hedden ve Blair üçüncü satırda yazılanlara bir anlam veremediler. Fakat emindiler. Kaptan Kidd'in adası ile Oak Adası kuşkusuz aynı adaydı.

Efsanevi ada

Bu keşif Hedden'i iyiden iyiye inandırdı. Hatta bunu Wilkins'le konuşmak üzere İngiltere'ye gitti. Wilkins, keşfi duyunca çok şaşırdı. Çünkü, haritayı kafadan çizmişti. Harita gerçi Kidd-Palmer planları üzerine kuruluydu ama, Wilkins, Palmer'e planları bir an için göstermişti. Böylece Wilkins, planlardan ikisinin ayrıntılarına bakma fırsatını bulamadı. Öyleyse Wilkins, Hedden'in Oak Adası'nı bulmasını sağlayan bilgileri nereden bulup çizimlerine ekledi? Daha sonraları Hedden haritayı bastırdığında, onun doğrudan kendi hayal ürünü olduğunu kabul etti. Palmer'ın orijinal planlara bakma isteğini reddettiğini belirtti. Oak Adası'na gelince onu hiç duymamıştı. Krokisini dahi görmemişti.

Aslına bakılırsa, Atlantik'i bile henüz görmemişti. Ama diğer yandan yine de hayalinden yarattığı adanın Oak Adası'na çok benzediğini kabul ediyordu. Hayal ürünü ipuçlarının gerçeklerle bazen uyuştuğunu ve bunun Hedden tarafından kanıtlandığını da kabul etmek zorunda kaldı. Hedden, Oak Adası'na dönmek üzere artık İngiltere'yi terk etmeye hazırlanıyordu. Wilkins ise, Kaptan

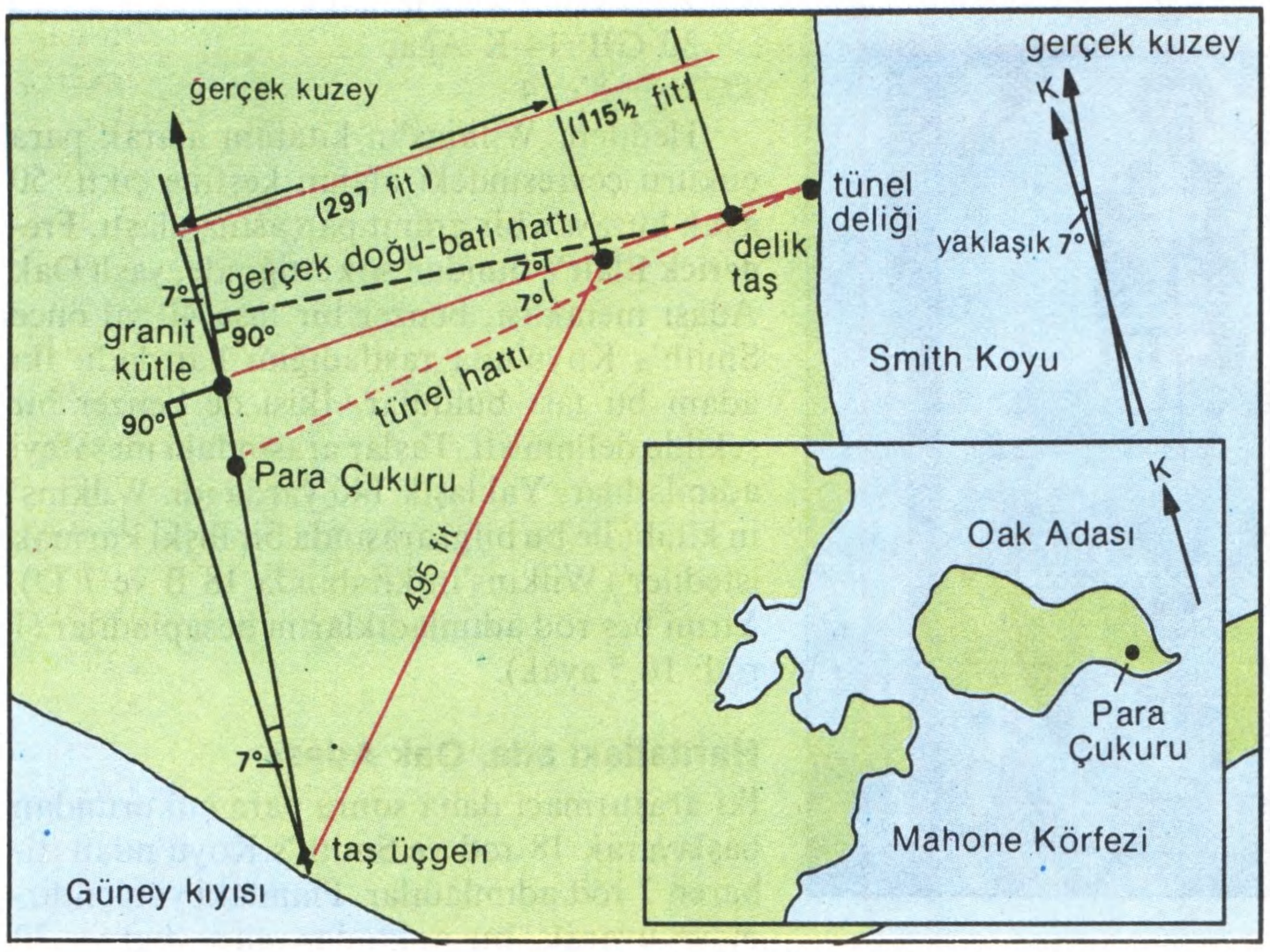

Kidd'in ruhunun kendisine geçtiğine iyiden iyiye inanıyor gibiydi.

Definenin planları mı

Olayın karmaşıklığı, **Rupert Furneaux**, Wilkins bilmecesine yanıt buluncaya kadar sürdü. Kitabının adı **Para Çukuru ve Oak Adası'nın Gizemi** idi (1972). Furneaux, Wilkins'in Hedden'e yalan söylediğini yazıyordu. Wilkins aslında Nova Scotia'lı biri ile mektuplaşıyordu. Bu kişi 1912'de Mahone Koyu'nun 24 km kuzeyindeki bir adada, tesadüfen taşlar arasında planları içeren bir kutu buldu.

Planlar şu anda kaybolmuş ya da saklanmış olabilirdi. Fakat bunları gören bir kişi, ezberinden, planlarda görünen adayı Furneaux'a çizebilmişti. Furneaux, bu adın Oak Adası için kullanıldığını biliyordu. Bu ad, bir zamanlar İngiliz Deniz Kuvvetleri hidrografı **Joseph Frederick Wallet Des Barres**'in 1773'de Mahone Koyu'nun planını çıkarıp Oak Adası'na verdiği addı.

Korsanlar hazine saklamazlar

Para çukurunun ve onun özenle korunmasının, korsan işi olduğuna dair var olan iddialar, Furneaux için alay konusu oldu. Her şeyden önce korsanların define sandıklarını gömmek için yer aramaları kurgudan başka bir şey olamazdı. Bu düşünce, genel olarak korsanların günü gününe yaşam anlayışlarına tümüyle aykırı düşüyordu.

Korsan tayfalarına pay hesabına göre, kesin ödeme yapılırdı. Bütün denizciler gibi onlar da çeşitli zorluklarla elde ettikleri paraları seferden sonra, dilediklerince harcamak isterlerdi. O halde bir daha yakından bile geçemeyecekleri uzak bir adaya hazine saklamak için kaptanlarına niçin yardım etsinlerdi? Bu yaklaşım Furneaux'a ait bir varsayımdı, ama anlamlı bir yaklaşım oldu.

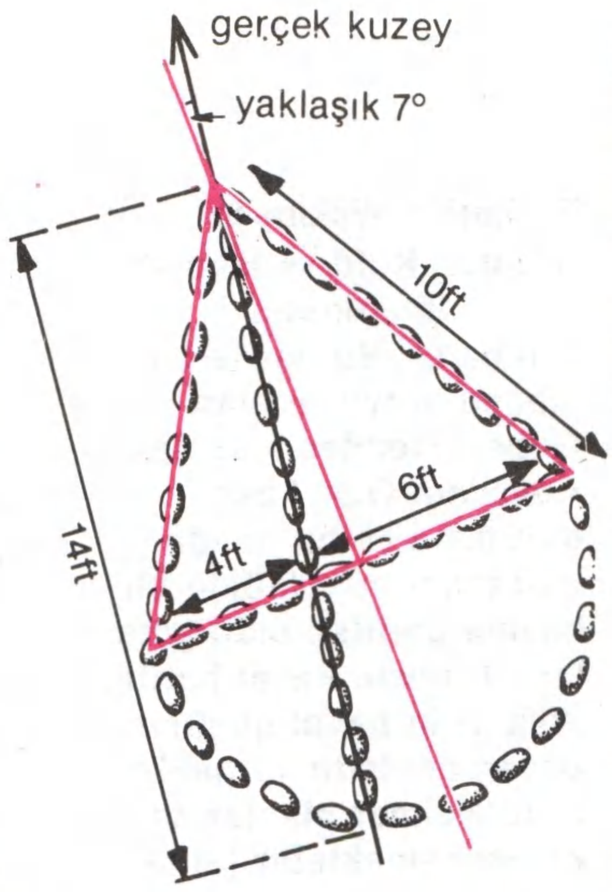

Gilbert Hedden ve Frederick Blair (bu kişi halen Oak Adası çalışmalarında resmi olmayan danışmandır) tarafından Harold Wilkins'in haritasındaki direktiflere uyarak çizdikleri yoldur. Bu, sık çalılıkların altında kuma döşenmiş taşlar, üçgenin keşfedilmesine yol açmıştır. Taş üçgenin içinde doğrudan para çukuruna yönelmiş bir ok vardı (en üstte).

Ancak bir mühendis yapabilir

Bunun da ötesinde, planlanması bu kadar parlak, gerçekleştirilmesi bu kadar usta işi olan bir projenin, korsanlar gibi ayaktakımı insanlara yakıştırılması Furneaux'a göre gülünçtü. Furneaux'un danıştığı bir uzmana göre, açılan tünel, disiplinli 100 adamla üç vardiya halinde ancak 6 ayda tamamlanabilirdi. Onları böylesi yıpratıcı bir çalışmada yöneten ise, çok iyi eğitim görmüş, deneyimli bir mühendis olmalıydı.

Son olarak meşe ağaçlarıyla ilintili olarak, daha önce sözü edilen yapılış tarihi gündeme geldi. Eğer Furneaux haklı idiyse korsanların bu konuda lafı bile edilemezdi. Çünkü bu işi kim yaptıysa Des Barres'in planını görmüş olmalıydı (Öyleyse para çukurunun yapılışı 1770'lerin ortasından sonra başladı). Oysa, bu sıralarda korsanların Karayipler ve Atlantik kıyıları boyunca kurdukları egemenlik günleri geride kalmıştı.

En önemli ipucu

Bu nedenlerle, eğer korsanların para çukuru ile ilgileri yoksa, çukuru kim, nasıl, niçin yaptı? Furneaux'a göre yapılış tarihi, en önemli ipucuydu. Sözkonusu tarihi kesin olarak ortaya çıkarmak için de dâhice bir yöntem geliştirdi. Şöyle düşündü: Esrarengiz plancının karşılaştığı sorunlardan biri, adanın iç kısmında Smith's Koyu'ndan, para çukuruna doğrudan ulaşabilmek için, tünel kazıcılarının düz bir çizgide ilerleyebilmeleri olmalıydı. Bu çizgi gerçek doğu-batı çizgisinin 14^0 güneyinde idi. Tabii ki, Furneaux'ya göre muhtemelen loş bir ışık altında yeraltının derinliklerinde çalışan adamlara pusulanın kesin bir yönü (batı) verilmiş olmalıydı.

Eğer böyleyse, o tarihte kuzeyden batıya manyetik sapma 14^0 olmalıydı. Nova Scotia için manyetik değerler 1750 yılına kadar uzanıyor. Daha önceki dönemler için ancak tahminlerde bulunuluyor. Oak Adası'nın bu özel manyetik sapmayı yaklaşık 1611'de kaydettiği sanılıyor. 1780'de de böyle olduğu hemen hemen kesin olarak düşünülüyor.

Savaş paraları

1780'de bir hazineyi kim Oak Adası'na gizlemiş olabilirdi? Bu sorunun cevabı o yıl, Oak Adası'nı çevreleyen dünyada yatıyordu. Amerika'daki Britanya kuvvetlerinin başkomutanı General Sir **Henry Clinton,** New York'taki karargâhına iki yıl önce yerleşmişti. Atandığı 1778 yılı, Fransa'nın sömürgelerin yanında savaşa giriş yılıydı. O yıl, New York'un Fransız donanması ile Washington ordularınca tehdit edildiği dönemdi.

New York'u boşaltmak zorunda kaldığında, Clinton'un geri çekilme noktası, Oak Adası'nın yaklaşık 64 km kuzeyindeki Halifax idi. Furneaux şöyle bir soru sordu: Bu korkulu yıllarda Clinton'un büyük meblağlar tutan savaşın yürütülmesi için gereken para-

ların bir kısmını emin bir yere saklama düşüncesinde olabileceği mantiki değil miydi? Eğer böyleyse Halifax'a geri çekilme sırasında, Mahone Körfezi'nde yol üstündeki bir ada bu iş için uygundu. Üstelik Clinton'un dostu ve meslektaşı **John Montresor,** birkaç yıl önce Mahone Körfezi'nde incelemelerde bulundu. Belki de söz konusu yeri Montresor önerdi.

Daha fazla bilgi için:
Money Pit: the mystery of Oak Island, Rupert Furneaux, Fontana 1976.
Mysterious happenings, Jeremy Mingston, Aldus 1978.

Hazine çıkarılmış olabilir

Dolayısıyla bu teoriye göre, 1780 civarında bir tarihte, ender rastlanan bir dehaya sahip meçhul bir mühendis yönetimindeki Britanyalı bir istihkâm bölüğü, Oak Adası'na indi ve büyük bir iş başardı. Nesiller boyunca define avcıları için buradan çıkan anlam şudur: Eğer hazine oraya yerleştirildiyse, saklayanlar tarafından yeniden çıkarılmış olabilir. Çünkü Clinton'un İngiltere'ye döndüğünde kaybolan birkaç milyon hakkında açıklama yaptığına dair bir kayda rastlanmıyor.

Eğer para çukurunun kusursuz bir akış düzeni varsa, hazine saklandığı yerden nasıl geri çıkarıldı? Yıllar boyu araştırmacılar boşuna suyun çıkış noktalarını aradılar. Su çıkış noktalarını, planlayıcının, geri döndüğü zaman suyu kapayabilmesini sağlamak amacıyla yerleştirdiği düşünüldü. İşte kör geçit, Furneaux'ya göre, para çukurunun ta kendisiydi. Ona göre para çukuru ve tüneller kazıldıktan sonra (fakat birleştirilmeksizin), tünelin bir ya da daha fazla kolu çukurdan dışarı ve yukarı doğru çıkıyordu.

Yukarıya çıkan bu tünellerin ucunda, toprak yüzeyinin biraz altında hazine gizliydi. Sonra para çukuru doldurulmuş, su tünelleri bağlanmış, hazine de orada tümüyle güvenceye alınmıştı. Hazinenin yerini ancak, tam olarak bilen kişi bulabilirdi. Başka herkes çukurun bataklığı içinde debelenip duracaktı.

Çözümlenecek mi?

Bilmeceye bulunan bu çözümün, belli bir ağırlığı olduğu kabul edilebilir. Fakat aceleye gelip onaylanmadan önce, bütün belirtilerin göz önüne alınıp alınmadığı sorusunun yanıtıdır. Örneğin 1849 ve 1897'de yapılan delik açma işlemleri sırasında bulunan metal parçaları nasıl açıklanabilir? Üzerinde "V.I." yazan, cesaret kırıcı parşömen parçasının anlamı nedir?

Sonuçta, para çukuru ve Oak Adası, gizemini hâlâ koruyor. Çağdaş defineciler, burayla ilgilenmiyorlar, belki de gereksiz buluyorlar. Ama geçmişten kalmış bir meraklının her an ortaya çıkıp yeni kazılara başlaması da mümkündür. O zaman, Oak Adası'nın ve para çukurunun adını yeniden duyacağız.

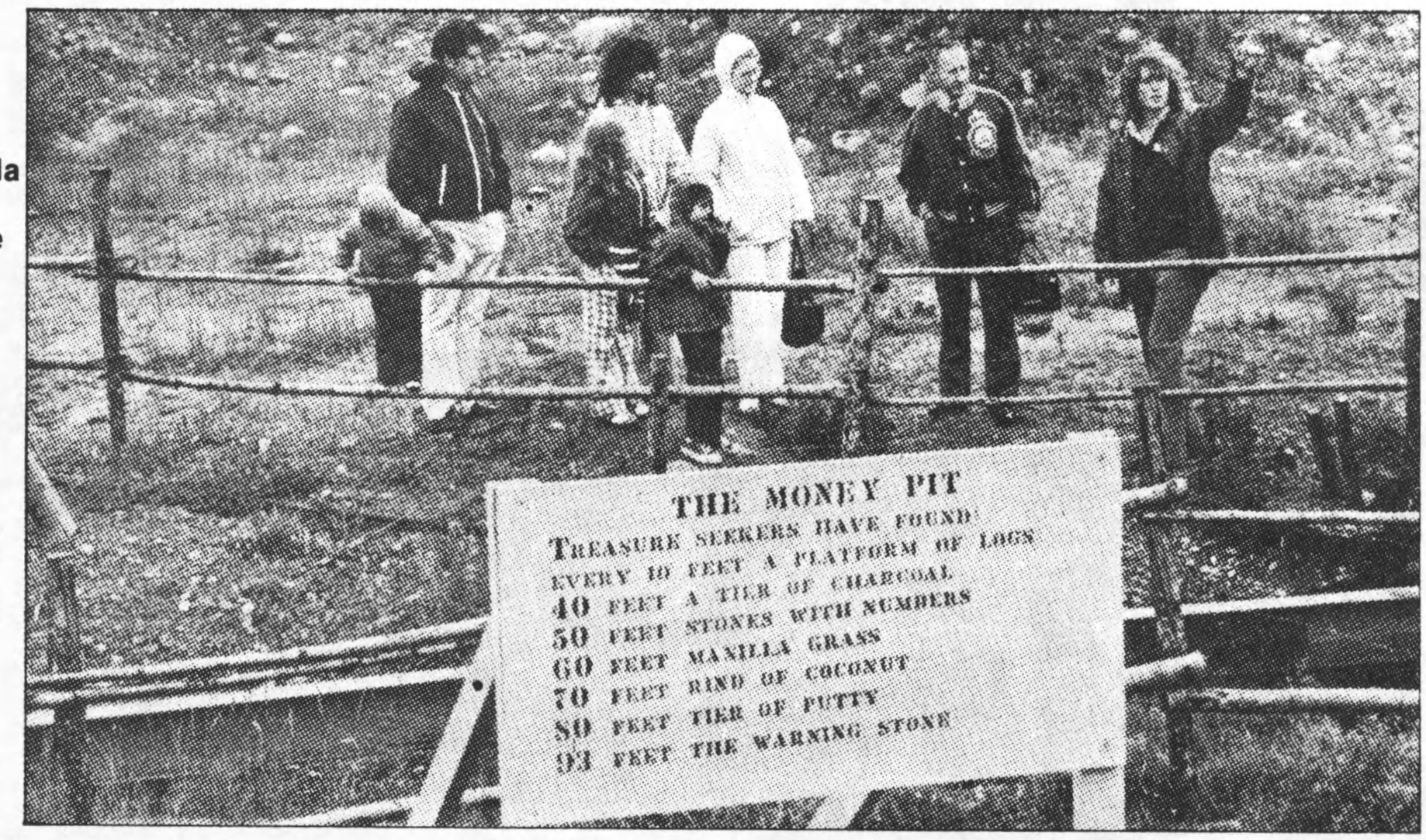

1778'den 1782'ye kadar Britanya kuvvetlerinin Amerika'daki başkomutanı Sir Henry Clinton'un (en üstte) para çukuru konusunda muhtemelen bir sorumluluğu var. Bir teoriye göre, Clinton mühendislerine ve istihkâmcılarına savaş fonlarının bir kısmını kendi koruması altında tutmak amacıyla gizli bir yerin inşası için emir verdi (üstte).
Turistler, para çukurunun, tünellerin dibinde bulunduğuna inandıkları bir servet için nesiller boyu araştırmalar yapan umutlu kazıcıların ve paranın etrafındaki sırrın öyküsünü dinliyorlar (sağda).

Ruhların yardımıyla yapılan kazılar

Bedensiz arkeologlar

İngiltere'de Glastonbury harabelerinde 1909 yılında kazılar yapıldı. Ortaya çok ilginç buluntular çıktı. Fakat bu kazıları yapanlar canlı değildiler. Bu yazıda, ruhsal arkeologların öyküsü anlatılıyor.

GLASTONBURY, ŞÜPHESİZ İngiltere'nin en eski kutsal yerlerinden birisidir. Arkeolojik bulgular, Glastonbury'nin, M.Ö.600 yıllarından beri önemli bir dini merkez olduğunu ortaya koyuyor. Bir kısım bulgulara göre ise, burası Keltlerin M.Ö. 7. veya 6. yüzyılda İngiltere'ye gelişlerinden çok önce de kutsal bir yerdi.

. Tibet'te Budizm üzerinde incelemeler yapan çağdaş araştırmacı **Stephen Jenkins** bir defasında 'gru'suna (öğretmenine), eski Hinduların kutsal merkezi Shambala hakkında bir soru sormuştu: Jenkins, Shambala'nın İngiltere'de, bugünkü Glastonbury'de olduğu cevabını alınca hayretler içinde kaldı.

Kral Arthur'un mezarı mı?

Tor vadisinin ortasındaki Glastonbury manastırı, 5. yüzyılda, **Aziz Patrick** tarafından İrlanda'ya gidişinden önce kuruldu. **Giraldu Cambrenses**'e göre, manastırda **Kral Arthur**'un mezarı bulunuyordu. 1191'de üzerindeki hitabede *"Ölümsüz Kral Arthur burada yatıyor"* yazan bir mezarda bulunan bir erkek ve kadına ait iki iskelet de bu tezi kuvvetlendiriyor. Manastır, Arthur'la olan bağlantısı nedeniyle İngiltere'deki manastırların en zengini ve en güçlüsü oldu. **VIII. Henry**'nin adamları, 1539'da manastırın son başrahibini astılar ve yapıya büyük zarar verdiler. Manastır, bunu izleyen 400 yıl boyunca, harabe halinde kaldı.

1907'de, İngiliz Kilisesi manastır harabelerini satın aldı. Ancak çok gariptir, kilise satın aldığı yerin değerinin farkında değildi. Zaman ve yağmacılık, manastırı o kadar tahrip etmişti ki, rahiplerin yaşadığı bölüm hak-

Glastonbury Kilisesi, İngiltere Kilisesi tarafından 1907 yılında satın alındı. 400 yıldır harabe halindeydi (altta). Birçok eski yapı genellikle yok olmuştur. Burada çok uzun zamandan beri hiçbir rahip yaşamıyordu. Kazıları yönetmek için mimar Frederick Bligh Bond atandı (üstte).Bond, otomatik ruhsal yazışma aracılığı ile ruhlardan ayrıntılı arkeolojik bilgiler aldı. Bu bilgiyi kendilerine "Avalon Grubu" diyen bir bedensiz varlıklar grubu veriyordu.

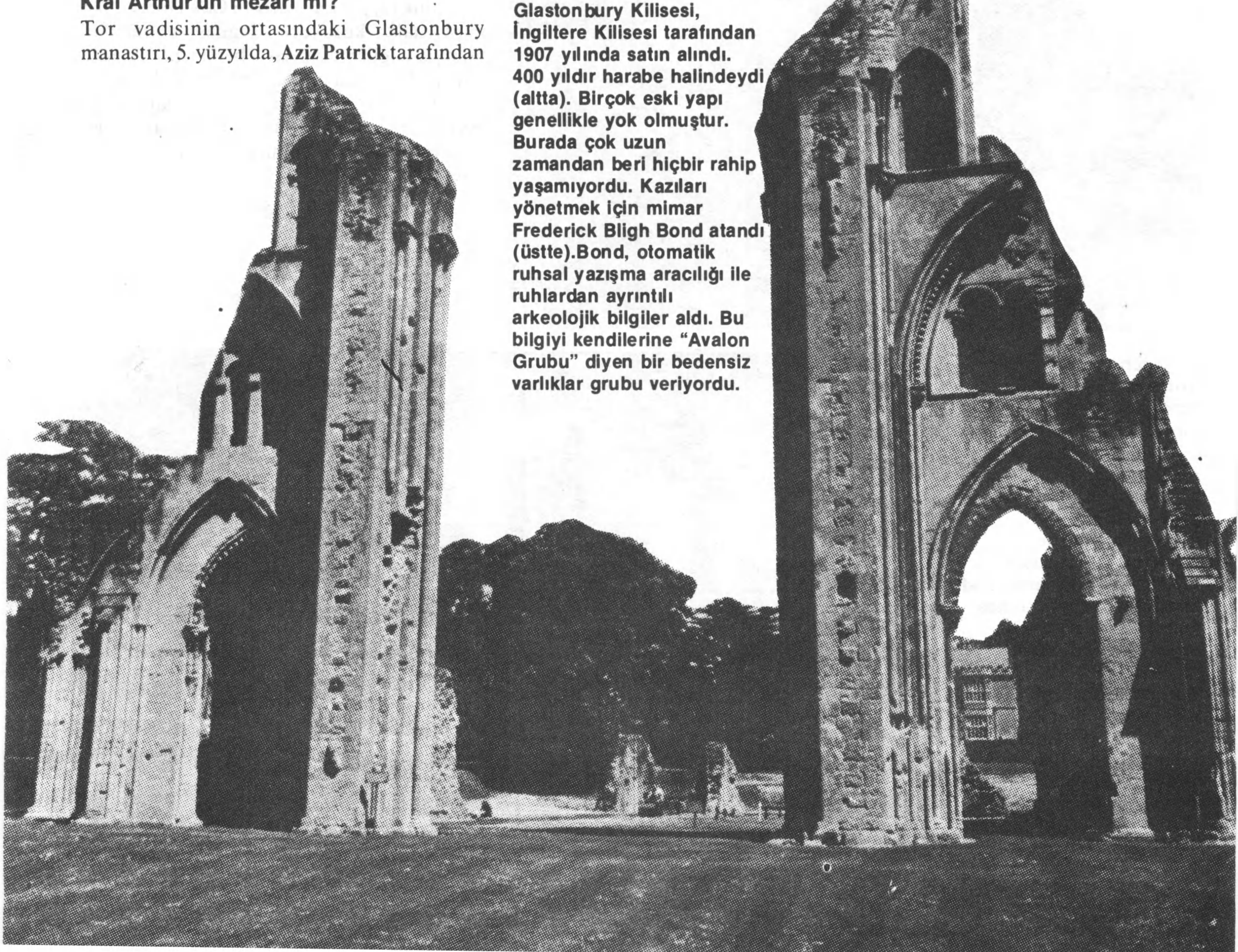

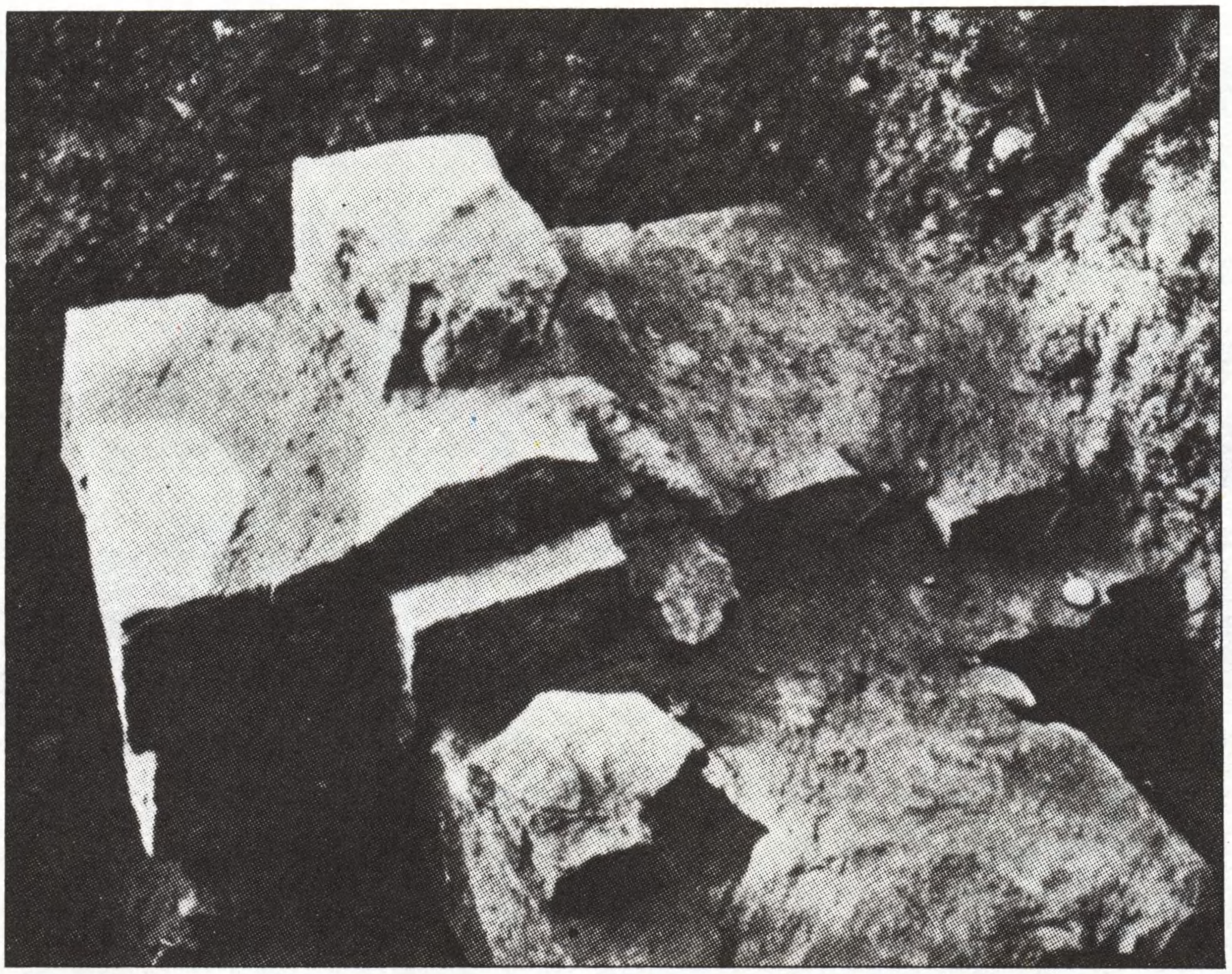

Bond ve Bartlett bazı ruhsal haberleşme deneylerini bitmemiş Loretto Kilisesi' nin altında gerçekleştirdiler. Burası 1920'de kazıldı. Fotoğrafta kalıntıların çimle örtülmüş olduğu görülüyor (solda).

Lady Kilisesi, harabelerin en iyi korunmuş yeriydi. 1189'da onarıldı. Hz. İsa'nın amcası Arimatheali Joseph'in buraya geldiğine inanılıyordu. Efsaneye göre yanında küçük İsa'yı da getirdi (altta).

kında bile bilgi edinilemedi. Harabelerin çok özenli bir kazıya tabi tutulması gerekiyordu. Bunun için de **Frederick Bligh Bond** adında, 43 yaşındaki bir mimar seçildi.

Bond'un seçimi, isabetli bir karardı. Kendisi gotik mimari ve eski kiliselerin restorasyonu konularında, İngiltere'nin önde gelen uzmanlarındandı. Ancak, kilise eğer geçmişini biliyor olsaydı, Bond'u seçmezdi.

Hz. İsa buraya geldi

Bond, doğaüstüne ve ruhçuluğa ilgi duyuyordu. Daha küçük bir çocukken hayale dalmayı çok severdi. Üstelik tam bir kitap kurduydu. Gerçekler dünyasına dönünce, çoğu zaman nefret ve hayal kırıklığı şeklinde bir tepki gösterirdi. Viktorya döneminin en çok satan kitaplarından olan **Katherine Crowe**'un yazdığı **Doğa'nın Karanlık Yüzü**'nü okuduktan sonra, doğaüstü çalışmaların devamlı izleyicisi oldu. Ancak, gotik mimarinin uzmanlarından **Charles Hansen**'in çırağı olduktan sonra ortaçağın romantizminden sıyrılarak gerçekçi bir yaşamı seçti. 1907'de, İngiltere'nin en başarılı ve en saygın mimarı olmuştu. Fakat Glastonbury'deki çalışmalarıyla geçmişine bir sünger çekecekti.

15. yüzyılın sonlarında, Glastonbury'nin sondan bir önceki başrahibi **Richard Bere, Hz. İsa**'nın amcası **Arimatheali Joseph** adına bir tarikat kurdu. Tarikatın inancına göre, Arimatheali Joseph küçük İsa ile Glastonbury'i ziyaret etmiş, bir süre sonra da aynı manastıra "Son Akşam Yemeği" için geri dönmüştü. Rahip Bere'nin manastırda Loretto ve Edgar adlı iki kilise inşa ettirdiği söyleniyor. Ancak

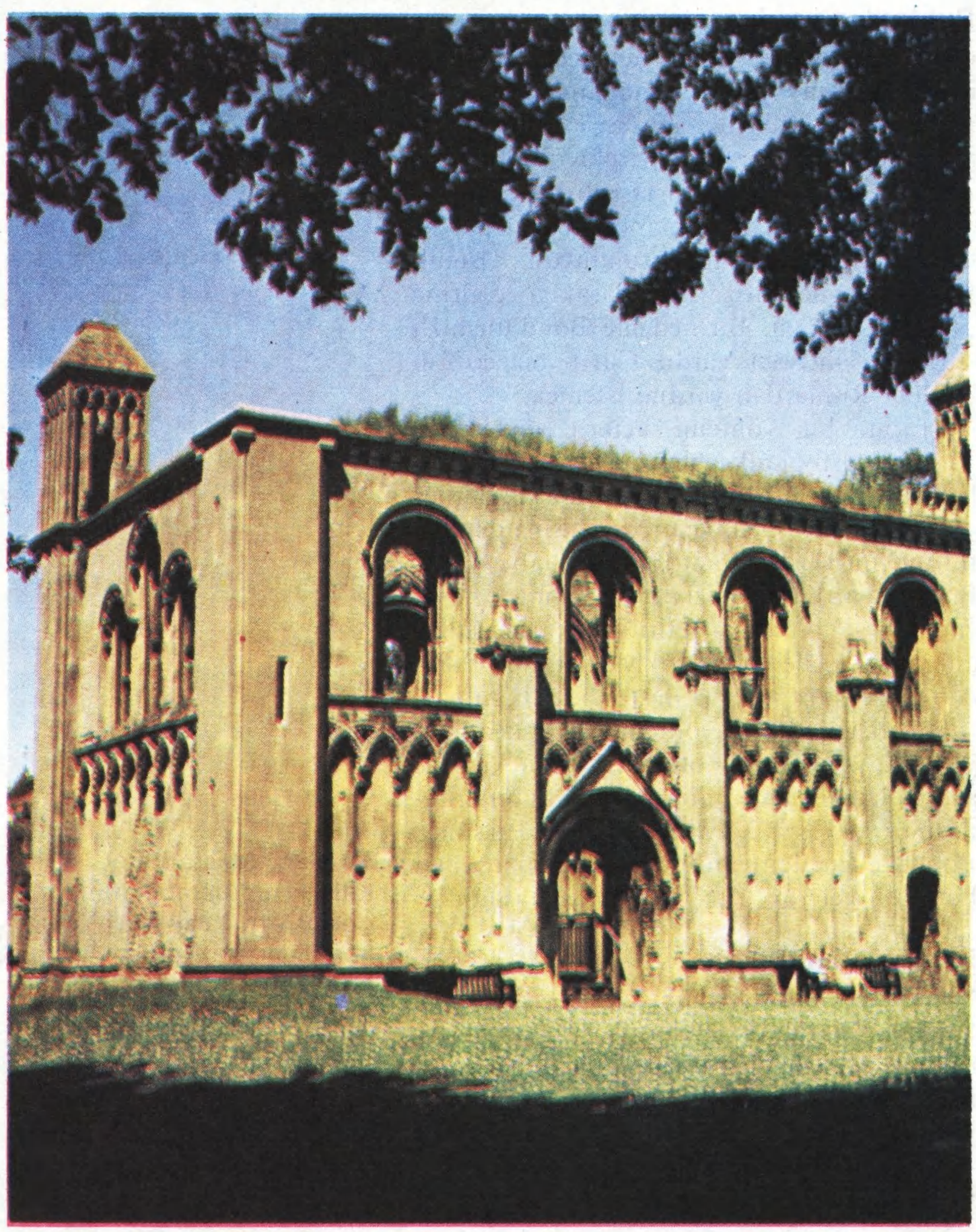

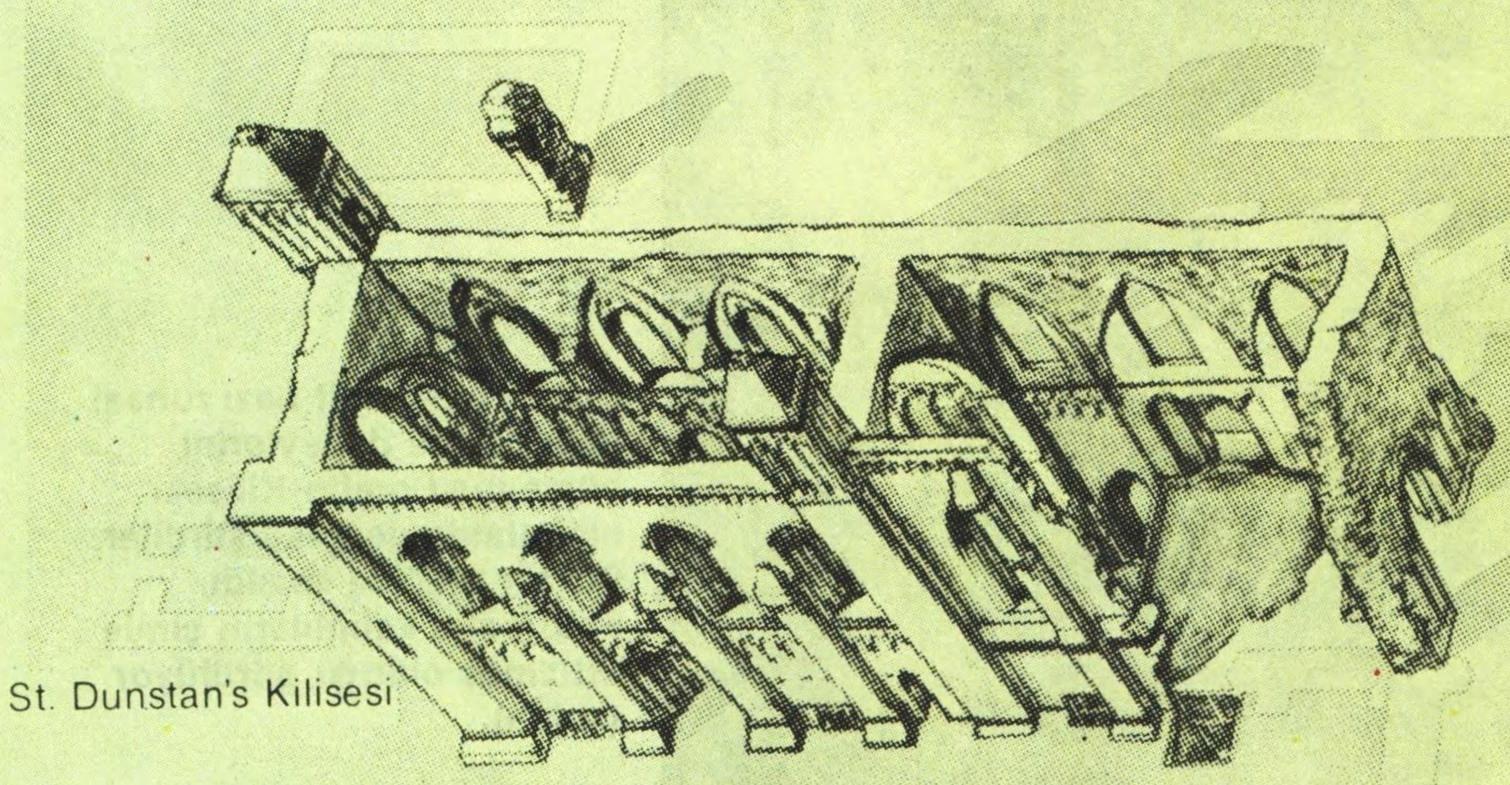

St. Dunstan's Kilisesi

Lady Kilisesi

Galilee sunak taşı

kuzey mezarlık girişi

ilk yapı

temel kalıntısı

Aşevi mahzeni

bunlar, olasılıkla VIII. **Henry**'nin askerleri tarafından imha edildi. 19. yüzyılda artık bunların yerini bilen kalmamıştı. Bu kiliseleri bulmak, Bond'un görevleri arasındaydı.

Ruhlardan yardım isteniyor

Ortada bir sorun vardı. Geniş çaplı bir kazı için gereken para sağlanamamıştı. Bu nedenle, Bond'un şansa ve "bilinçli tahminlere" dayanması gerekiyordu. Daha kötüsü, rakip bir mimarla çalışmak zorundaydı. **Caroe** adlı bir mimar bulunacak parçaların saklanmasından sorumluydu. Üstelik Bond'dan önce bir şeyler bularak göze girme çabası içindeydi. Bu nedenle Bond'un hızlı kararlara ihtiyacı vardı. Garip bir çözüm buldu: "Ruhlardan yardım istemek."

Tabii, bu yöntemi açıkça söylemedi. Sadece, psikolojik bir deney yapacağını belirtti. O tarihte ruhçulukla uğraşan herkes yazıcı medyumluğun çapraz yazışma denilen türünden (Bkz. sayfa 801 ve 802) haberdardı. Bu yöntem birden fazla medyumun, değişik zamanlarda bir araya getirilerek karmaşık bir anlam ifade eden otomatik yazılar üretmesinden ibaretti. Bond da, Glastonbury harabelerindeki kazılarda bu yöntemden yararlanmaya karar verdi. Bu tür otomatik yazı tekniğine sahip olan **John Alleyne Bartlett** adlı bir arkadaşı vardı. 7 Aralık 1907 günü, öğleden sonra Bond ve Bartlett, ünlü mimarın bürosunda bir araya gelerek "ruh" çağırmaya başladılar.

Bilgiler ölümsüzdür

Yöntemleri basitti. Düz, tahta bir masaya karşılıklı olarak oturdular. Bond, parmaklarını yavaşça Bartlett'in elinin üstüne koydu. Bartlett'in elinde bir kalem ve kâğıt bulunuyordu. Bond, sesinin tonunu ayarladıktan sonra, "*Glastonbury ile ilgili bir şey söyleyebilir misin?*" diye sordu. Bunun üzerine Bartlett kağıda bir şeyler yazmaya başladı.

İki arkadaş, Bartlett'in yazılarını çözmeye çalıştılar. Şifre çözüldüğünde, kâğıtta, "*Bütün bilgiler ölümsüzdür ve ruhsal sempati ile temin edilebilir. Benim, rahiplerle aramda sempati olmadığından, henüz bir rahibe rastlayamadım*" ifadesi yazıyordu.

Bu plan, Glastonbury Kilisesi'nin harabelerini gösteriyor. Yapıların konumları kazılarak anlaşıldı. Bu bilgi geçmişten geliyordu. Bond'un bulduğu Edgar kilisesi'nin tüm kayıtlarının yok olduğu söyleniyordu. Sağdaki boş alan, kazıların başladığı yeri gösteriyor (üstte).

Ruh plan çiziyor

Durum, ümit vericiydi. Bond bir iki rahip tanıdığını ve onların sempati bağı kurulmasında yardımcı olabileceklerini düşündü. Bunun üzerine Bartlett'in elindeki kalem yeniden kâğıt üzerinde hareket etmeye başladı. Çizilenleri incelediklerinde şeklin bir manastır olduğunu anladılar. Çizgi, Gulielmus Monachus, diye imzalanmıştı ve doğu köşesinde bir dörtgen haline geliyordu. Ancak dikdörtgen şekil çok büyüktü. Bu

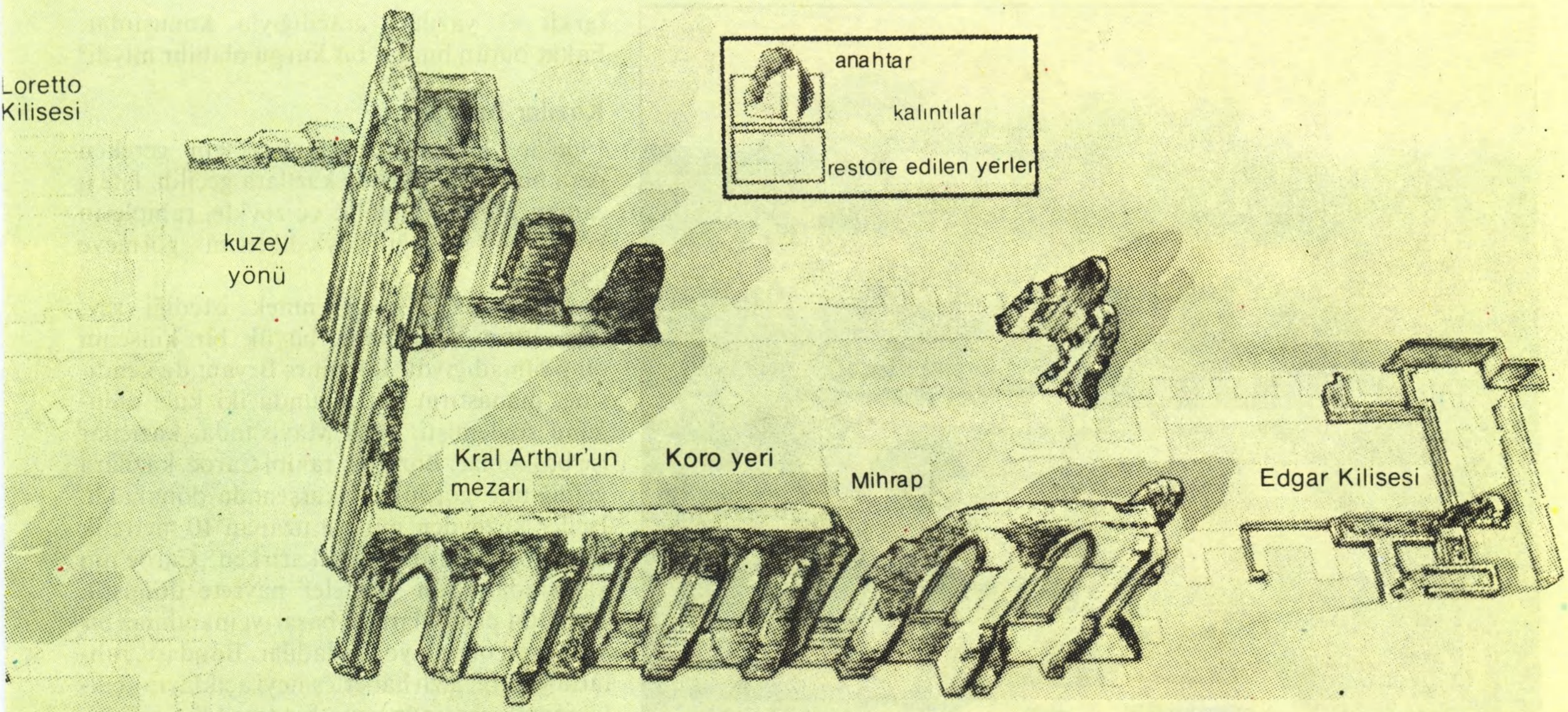

nedenle Bond, daha dikkatli bir çizim isteğinde bulundu.

Kalem bu emre de uydu ve kilise ile kuzeyindeki daha küçük iki kilisenin şeklini titiz bir biçimde çizdi. Bond, kiliseyi kimin yaptırdığını sordu ve Latin harfleriyle *"Başrahip Berre"* cevabını aldı. Kâğıtta ayrıca bunun Edgar Kilisesi olduğu yazılıydı. Yazıyı yazdıran ruh, kilisenin rahip **Whyting** döneminde yıkıldığını da ekledi. Bu bilgileri kimin verdiği sorulduğunda da kâğıt üzerinde *"Ego Johannes Bryant, rahip ve duvarcı"* yazısı belirdi.

Lanet kalkıyor

Gerek Bond, gerekse Bartlett çok heyecanlanmışlar aynı zamanda da hayal kırıklığına uğramışlardı. Konuyu bilen birisi kendileriyle konuşuyordu ama, cevaplar şüphe uyandıracak biçimdeydi. Edgar Kilisesi ile ilgili bu bilgiler acaba kendi kafalarından mı çıkıyordu?

Dört gün sonra aynı deneyimi yeniden yaşadılar. Yazıyı yazdıran ruh, geçen defaki konuşmasının sonunda yorgun düştüğünü ancak diğer rahiplerin ilişki kurmaya son derece hevesli olduklarını söyledi. Ruh, *"Rahipler lanetin ortadan kalktığını ve zamanın geldiğini söylüyorlar"* dedi.

Daha sonra bir başka ruh kâğıda, 15. yüzyıl İngilizcesi ile şunları yazdı: *"Benedicite. Yakında Glaston'a gitti... Evet, yapıların Latince isimleri çok zor... Evladım beni anlayamazsın. İngilizce konuşalım..."* Kim olduğu sorulduğunda da, *"1533'te öldüm. VII. Henry zamanında kilisenin sorumlusuydum"* cevabını yazdı.

Ruh doğru söyledi

Bu iki seansın ardından, Bond ve Bartlett düzenli olarak ruh çağırmaya başladılar ve bu toplantılarda Glastonbury rahipleri kendilerine epeyce bilgi verdiler. Değişik rahiplerle,

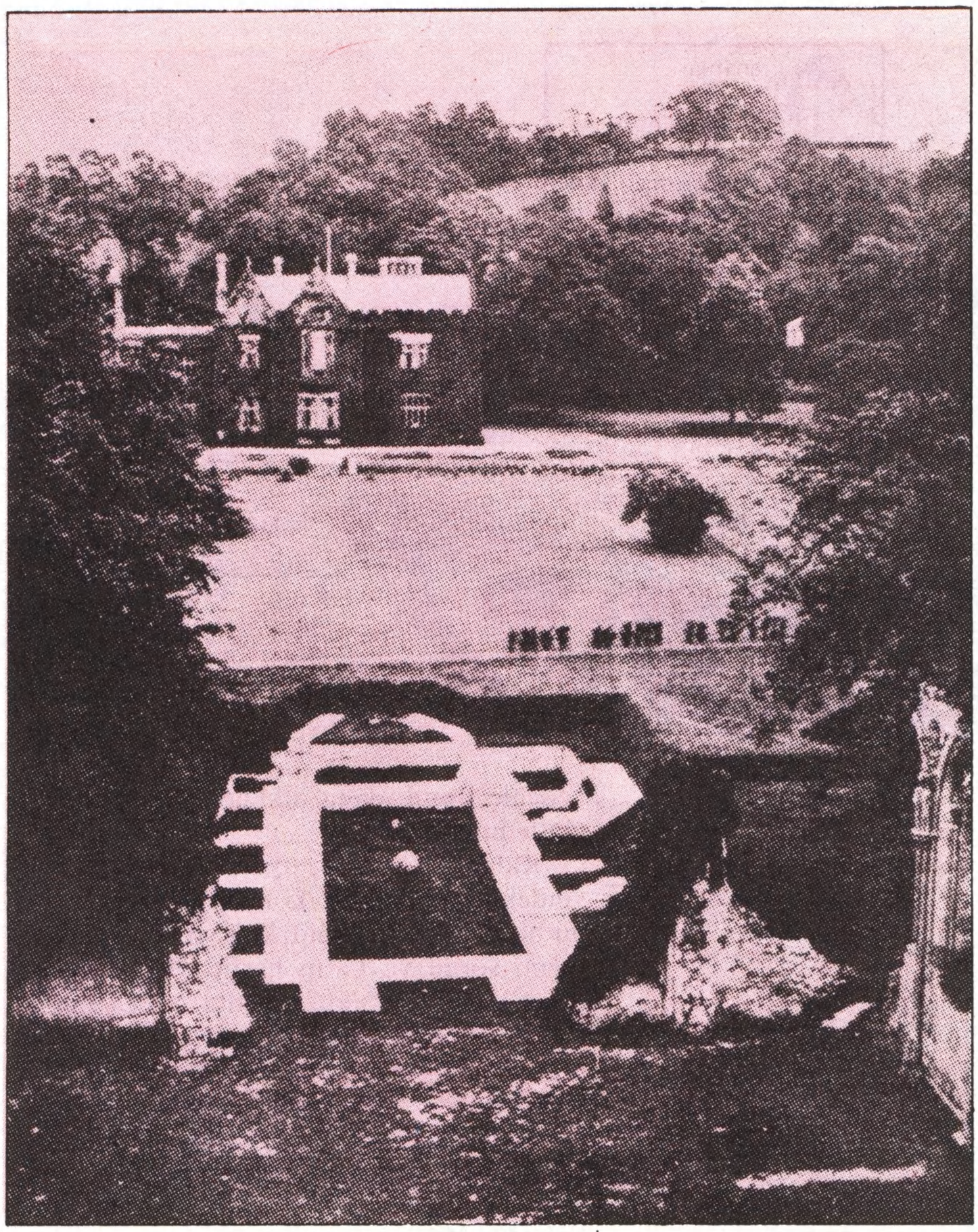

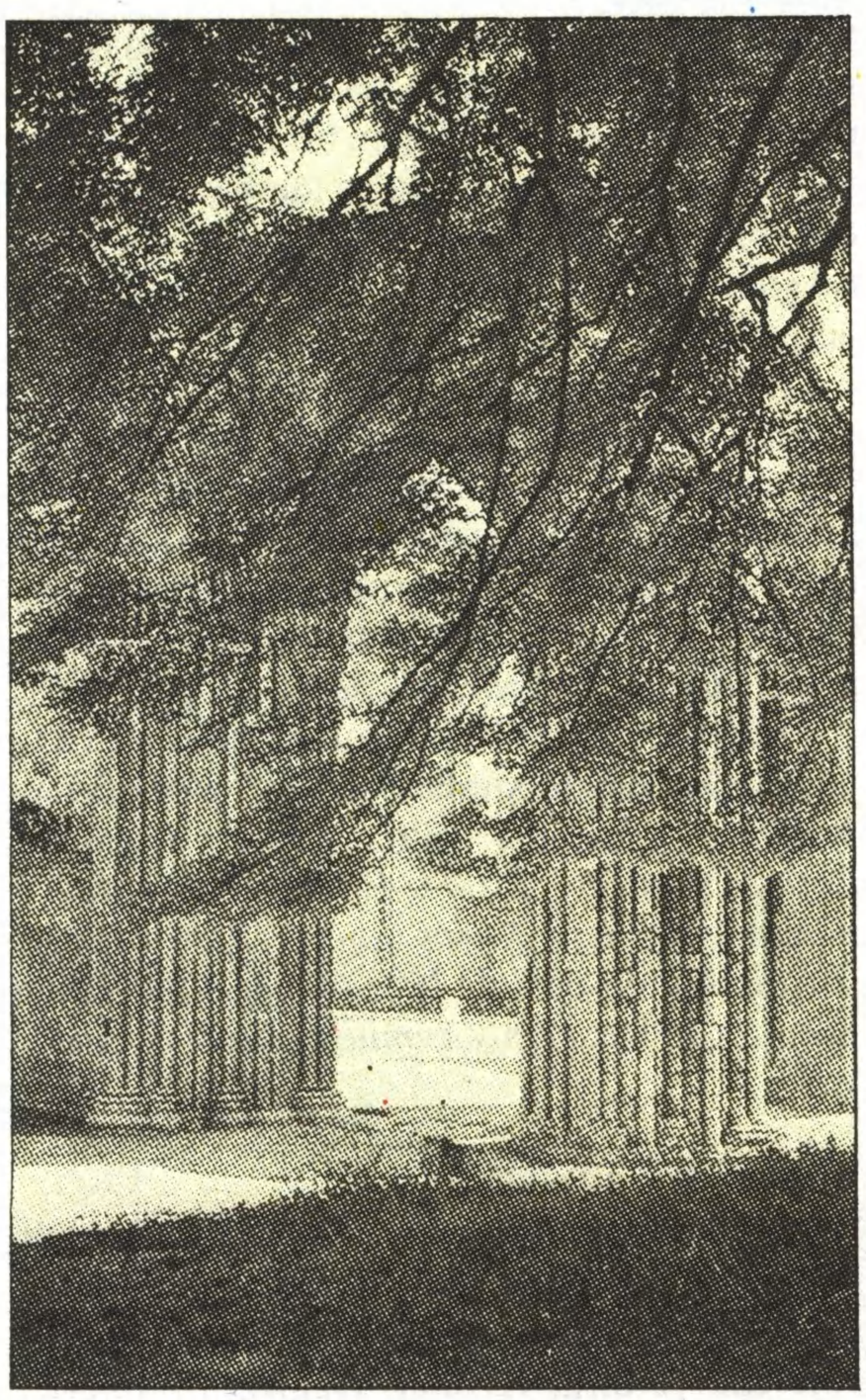

Edgar Kilisesi Vakfı. Bu fotoğraf Bond'un restorasyonundan kısa bir süre sonra çekildi. Burasını Bond'un haberleştiği ruhlar tanımladılar. Verilen ölçüler hatalı gibiydi. Çünkü duvarların sonuna bakılırsa, uzunluk yanlıştı. Ama uzmanlar şimdi orada bir su kanalının bulunduğunu söylüyorlar. Bu kanal şimdi yenileniyor (üstte).

Kral Arthur'un mezarı, Efsanevi kral buradaki ilk yapının içinde yatıyor (solda).

farklı el yazıları aracılığıyla konuştular. Fakat bütün bunlar bir kurgu olabilir miydi?

Kazılar başlıyor

1908'de, kazıların başlaması için gereken para bulundu. 1909'da kazılara geçildi. İşte o zaman Bond, şaşkınlık ve zevkle, rahiplerin kendisine gerçeği söylediklerini görmeye başladı.

Kuşkusuz, ilk öğrenmek istediği şey, manastırın doğusunda büyük bir kilisenin olup olmadığıydı. Johannes Bryant da kendisine, manastırın batı ucunda iki kule olduğunu söylemişti. 1909 Mayıs'ında, kazıcılar işe başladılar. Bond'un rakibi Caroe, kazılara geldiğinde gördükleri karşısında donakaldı. İşçiler kuzeyden güneye uzanan 10 metrelik duvarı süratle ortaya çıkarırken, Caroe'nin kafasındaki son şüpheler hayrete dönüştü. Bond'un patronları bu başarıyı inanılmaz bir şans eseri olarak yorumladılar. Bond ise, ruhlarla yaptığı gizli haberleşmeyi açıklayıp açıklamamak arasında uzun bir tereddüt geçirdi.

Ruhlar hep haklı çıktı

Bu arada kazılar ilerledikçe yeni bulgular birbirini izledi Bond'un ünü de giderek yayıldı. Haberci ruhlar inanılmaz derecede kesin bilgiler vermişlerdi. Ruhlar, doğu duvarında caddeye açılan bir kapıdan bahsetmişlerdi. Bunun doğru çıkması ise hemen hemen imkânsızdı. Çünkü kiliselerin doğu taraflarına genellikle duvar yapılmazdı. Ancak kazı sonunda, ruhların bu konuda da yanılmadıkları anlaşıldı. Yine ruhlar Bond'a kilisenin uzunluğunun 28 metre olduğunu söylemişlerdi ki, buna da inanmak zordu. Bu kadar uzun bir yapı beklenemezdi.

Ama kazı, kilisenin uzunluğunun 27 metre olduğunu ve duvar kalınlıklarıyla birlikte 28 metreye ulaştığını ortaya çıkardı. Ruhlar bununla da kalmamışlar, kilisenin camlarının mavi olduğunu söylemişlerdi. Bu da inanılmazdı. Çünkü o dönem cam boyacılığında genellikle beyaz ve altın sarısı kullanılıyordu. Ancak ruhlar bunda da yanılmadılar. Tıpkı, Başrahip Berre'nin kubbenin rengi ile ilgili verdiği bilginin doğru çıkışı gibi.

Başarılı kazının başlamasından 10 yıl sonra, 1918'de Bond, elde edilen zaferin arkasında yatan öyküyü yayımlamaya karar verdi. Kuşkusuz kazıdaki başarısının anlattıklarının kanıtı olarak kabul edileceğini umuyordu. Ancak bu varsayımında acıklı bir biçimde yanıldı.

Düşünceyi okuyorlar...

Normalüstü olayları laboratuvarlarda yakalamak mümkün değildir. Bu nedenle bilimsel kuruluşlar ya inkâr etmek gibi kaçamak yollar arıyorlar ya da bir olağanüstü olayı yerinde görmek istiyorlar. Sadece bu nedenle, parapsikoloji bilimi oluşturuldu. Şimdi dünyada yüzlerce araştırmacı, parapsikoloji dünyasına girmeye çalışıyor.

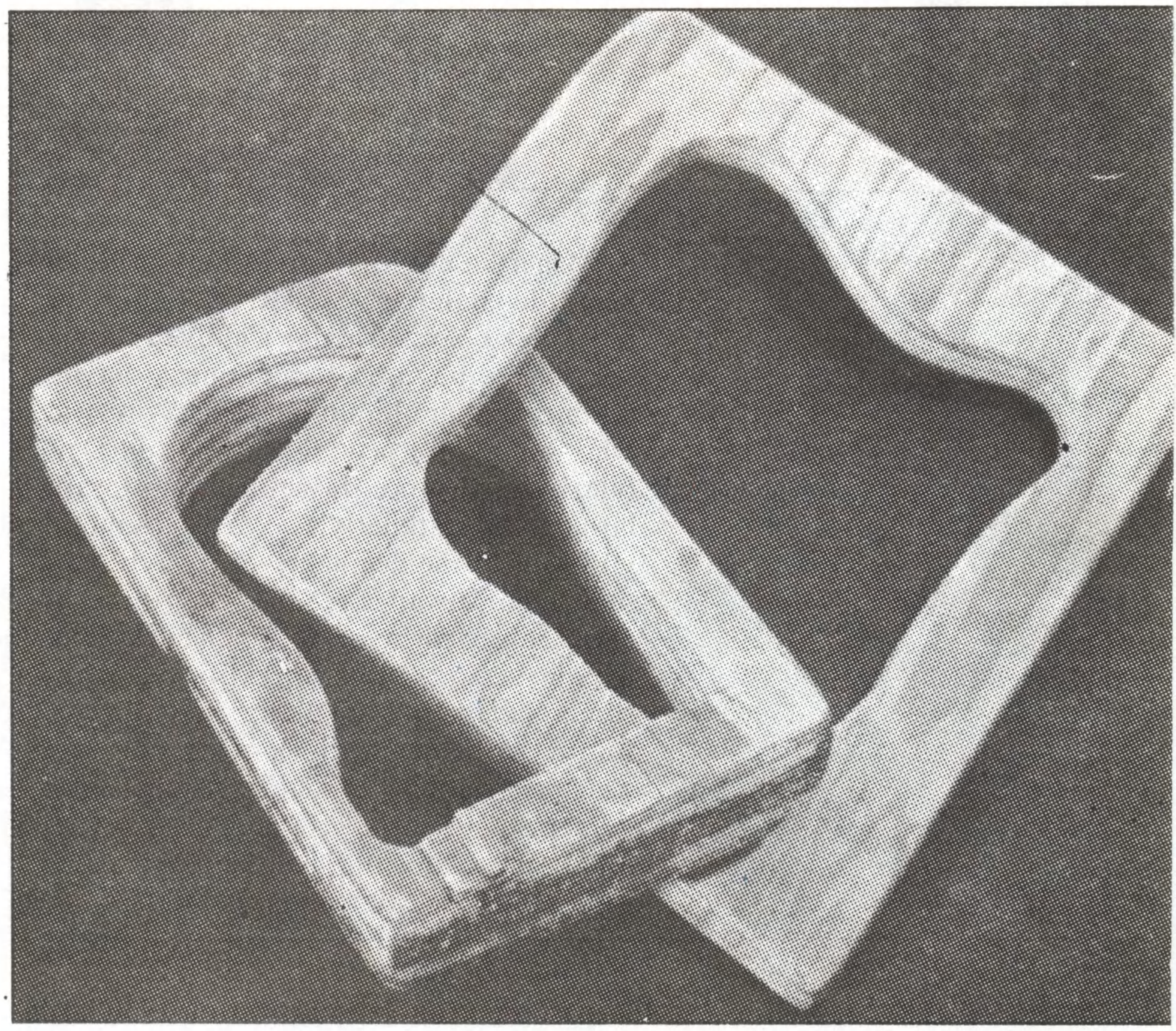

HİÇBİR BİLİM DALI, parapsikoloji gibi insanın kendi öz güçlerini araştırmaya yönelmez. Bilimin gelenekselliği bozulmasın diye parapsikoloji bugün resmen kabullenilmiyor. Ama, parapsikoloji bu tür yetenekleri değerlendirmek, araştırmak ve çözümlemek için oluşturulmuş bir "talep" bilimidir. Henüz 1930'lu yıllarda başlatıldığı içindir ki, en genç bilim dalı olmak hakkını elinde tutuyor. Yasal bilim dünyası içinde, kendine bir kürsü edinmesi, "rasyonel ve maddi" bilim adamlarının düşmanca tutumları yüzünden oldukça geciktirildi.

Sonunda normalötesi olayların yığılması nedeniyle ve bunları savunan bilim adamlarının ısrarı ile parapsikoloji 35 yıl gibi kısa bir dönemde gelişti. Çünkü parapsikoloji, basit düşlerden başlayarak soyut ve hayali olayları, insanları etkileyen hipnozu, her tür tekinsizlik olayını, biyolojik "iç radyolarımızı", etkin doğaüstü güçleri, ruhsal ışınlanmaları, kehanetleri ve benzeri "insanda var olan, ama ortaya çıkmamış ruhsal kuvvetleri" inceliyor.

Parapsikoloji, ruhsal olayların karmaşık bir hale gelmesinden ötürü bir yöntem kargaşası içermekle birlikte, akademik yöntem ve temellere oturtulabildi. Olaylar, bir sınıflama ile tasnif edilebilmiştir. Bu da cesur pozitif bilimcilerin çabalarıyla oluşturuldu. Böylece psişik olaylar ile bilim arasında bir köprü kurulabildi. Öte yandan bilime yanaşmak için de, İngiltere'de SPR (Psişik Araştırmalar Kurumu) kuruldu ve birçok bilim adamı orada bir araya geldi.

Din ile bilim birleşiyor mu?

Parapsikoloji, terim olarak, psikoloji ötesi anlamına geliyor. Psikoloji, bir davranış bilimidir ve parapsikolojik olayların gerisinde yer alır: Yani psikoloji keşfedilmiştir. Fakat parapsikoloji, henüz açıklanamayanları ve dört boyutlu uzay-zaman evrenimizin (buna madde de deniyor) ardında kalan, henüz bilinemeyen soyut enerjilerin, maddi insan bedenini aşarak olağanüstü birtakım olaylar yaratmasına bir anlam ve açıklama bulmak için çabalıyor. Bu anlayışa ve yola yeni girildi. Üstelik bu yol çok da uzun görünüyor.

Gerçek ve yanlış

1973'te Uri Geller'in normalüstü metal bükmesi olayının bir tanığı olan Londra Kraliyet Koleji profesörü, ünlü matematikçi **John Taylor** şöyle yazıyordu:

"Bir insanın okşayan parmakları arasında mum gibi eriyen bir metali gördüğümde, dünyanın başıma yıkıldığını sandım. Fiziğin dünyamızla ilgili sağlam çatıları böyle eriyip gidemez. O zaman beynimdeki fizik dünyaya ilişkin bilgileri yetersiz buldum. Kendimi hem yalnız hem de çırılçıplak hissettim. Sanki evren uzlaşılmaz, pazarlık edilemez bir düşman gücü gizliyordu."

Taylor başına gelen bu olaydan o kadar etkilendi ki, sonraki çalışmalarını normalüstü alana kaydırdı. Bunların en başında metal bükülmeleri geliyordu. Katı bir pozitif bilimci olan John Taylor'un bu aniden dönüşü çevresinde kınanmasına rağmen, o kendisini şöyle savundu: *"Doğada bir şey gözlenmişse o vardır, var ise teorileştirilecek yeni bir keşif demektir. Olanları gördükten sonra başını devekuşu gibi kuma gömeceğine, parapsikolojiye gömülürüm daha iyi."*

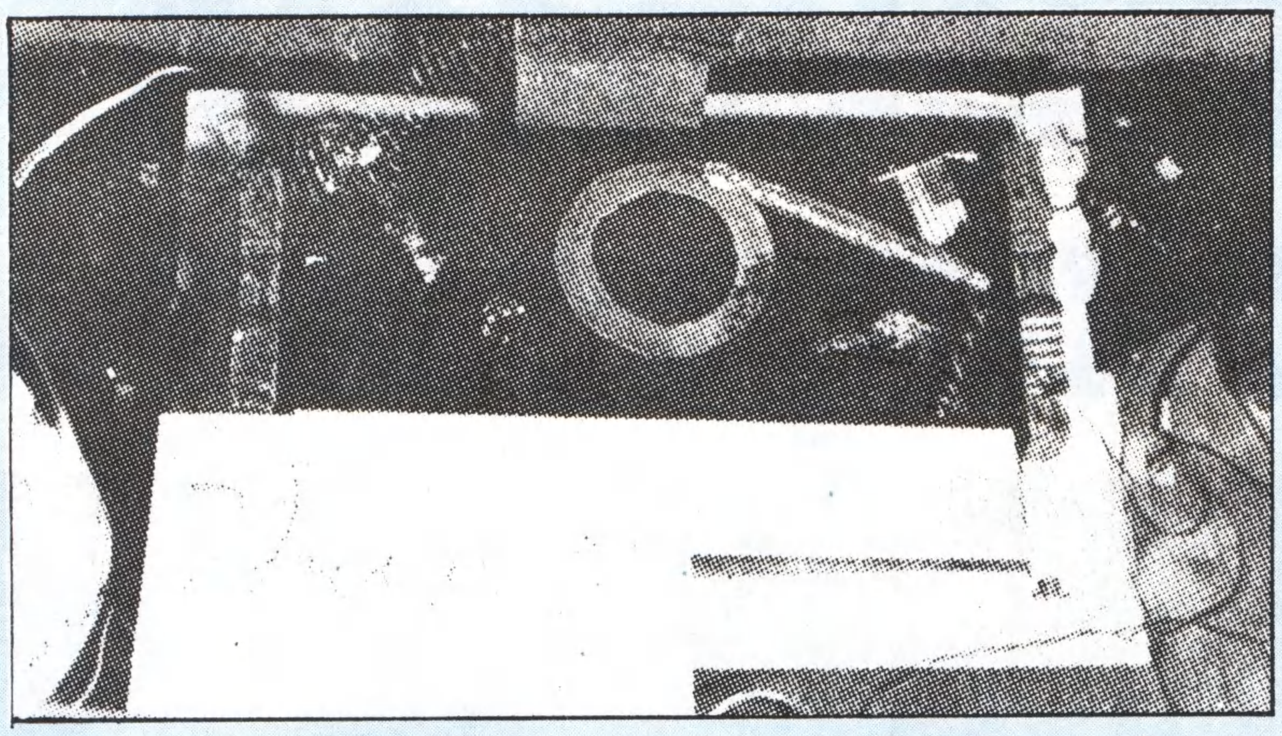

Telekinetik mesaj kaydı

Amerika'nın Missouri eyaletinin Rolla kentinde bulunan SORRAT (Apor ve Telekinezik Araştırmalar Cemiyeti) adına geliştirilen bu araç, psikokinezi olayını bilimin aradığı olumlu bir sonuca oturttu. Olay son derece şaşkınlık uyandırdı: Deri bilezikler, düşünce duyarlılığı olan insanların uzaktan etkileriyle, yani psikokinetik güçle, birbirine değmekte ya da ayrılarak mini laboratuvarı içten dışa doğru mekanik harekete zorluyor. O zaman telekinetik mesajı veren kişinin direktifi doğrultusunda kalem boş kağıt üzerine yazıyor. Bütün bu beklenmedik hareket oluşumu sırasında da bir tetikleme sistemi, film kamerasını harekete geçirerek olayı kaydediyor. Bu teknik 1981 yılından beri parapsikolojinin uygulama alanındadır.

Parapsikolojiyi akademik temellere oturtmak için pozitif bilim adamlarının laboratuvar çalışmalarında ilginç sonuçlar ortaya çıkarıldı. Metal bükülmeleri yanında iki tahtadan kesilmiş dikdörtgen bileziğin telekinetik güç ile birbirine kesilmeden ve kırılmadan geçirilmesi bunların başında geliyor. Sanki iki tahta birbirine karşı saydamlaşmış ve ayrık iken iç içe geçmişlerdir. El değmeden ve herhangi bir zorlama olmadan başarılan bu olay, maddenin direncini de yumuşatıyor. Olağanüstü gelen taraf, bu olayın nasıl olduğu ve nasıl bir teknik ile başarıldığıdır **(999. sayfada).**

Öncüler işbaşında

İlk parapsikoloji laboratuvarını 1930'larda Dr. **Joseph Bank Rhine** kurdu. Amacı ruhsal olayların ardındaki açıklanamayan güçleri ortaya çıkarmaktı. O dönemde parapsikoloji terimi yerine "psişik araştırma" terimi kullanılıyordu. Ruhçulardan bir kısmı, örneğin başta fizikçi Sir **William Crookes** ve Sir **Arthur Conan Doyle** olmak üzere, medyumik yetenekli bazı insanlar bu ilk araştırma laboratuvarının ilk çalışanları oldular. İlk ele alınan konu ise "yaşamdan sonraki bir yaşamın" araştırılmasıydı.

Dr. Rhine, biyoloji dışında kalan ve beyni aracı olarak kullanan bir zihin gücünün başardığı DDA'nın (duyular dışı algılama) yanı sıra, astral çıkış yeteneğini kullanmak gibi yeteneklerin insan düşüncesinde saklı bulunduğunu varsayıyordu. Laboratuvarına konsantre olabilme yeteneği yüksek insanları aldı ve onları izledi. Özellikle hiçbir ek yeri olmayan madeni ve tahta bileziklerin bu tür yetenekli kişiler tarafından iç içe takıldığı olayları kaydetti. Bütün bunlar, yararlı bulunduğu için, beklenen parasal destek de sonunda kendisine sağlandı.

Telepati kanıtlanıyor

Parapsikolojinin yaklaşık yarım yüzyıllık araştırmalarının bilime olan katkısı 1981'de, Bristol'deki 5. Parapsikoloji Konferansı'nda, özellikle California Üniversitesi araştırmacılarından Dr. **Charles Tart** tarafından vurgulandı. Öte yandan fizik yasalarına göre olanaksız gibi görünen bu tür deneyler için aleyhte ve kuşkucu bir yaklaşım gösteren bilim adamlarının, özellikle yönlendirildiği ve görevlendirildiği öne sürülüyor. İşte bu yaklaşım, parapsikolojinin çabuk gelişmesine ve kendisine bilimsel destekler bulmasına yol açtı.

Düşünce fotoğrafçılığı, laboratuvar çalışmaları sonucunda ortaya çıktı. Telepatinin sistemleştirildiği bir tür alfabe olan Zener kartları da bir laboratuvar ürünüdür. Zihni berrak ve sağlıklı olan hemen hemen her insan, kendinde saklı bir yetenek olan telepatiyi, bu yöntem ile ortaya koyabilir. Aslında telepatinin tek başına her insanda var olduğu, asıl zorluğun ise alıcı verici ikilisinin karşılıklı tesir alışverişinin sağlıklı olup olmamasından kaynaklandığı belirtiliyor.

Alışılmadığın korkusu

Akılcılık sözünün geçersiz kaldığı tek bilim dalı olan parapsikoloji, "akılötesi bir akılcılık" yöntemini doğurdu. Örneğin biyolojik radyo denilen telepati, denizaltılarda, uzay araçlarında çeşitli amaçlarla deneniyor. Bugün az sayıda olan üst düzeyde telepatları politik ve ticari alanlarda, insan ilişkileri ile ilgili her dalda kullanmak üzere kiralayan kuruluşlar var. Parapsikoloji enstitülerinde önceleri yetenekleri olmadığı halde daha sonra eğitilerek bu tür beceriler kazandırılmış öğrenciler bulunuyor.

Ancak bilim adamları, parapsikolojik yeteneği olan amatör ve profesyonel kişiler ile konuya yatkın amatör bilim adamlarını bir çatı altında toplamak amacındalar. Herkes kendi uzmanlık alanında yönlendiriliyor ve ekip çalışmasından yaklaşık sonuçlar alınıyor. Dr. Tart'ın bulduğu bu yöntem, eskiden olduğu gibi çok yetenekli dehaları aramak yerine, konuyla ilgili olan ve birbirlerini eğiterek belirli bir sonuca ulaşan bir ekip fikridir. Dr. Tart'a göre, parapsikolojiye inanmayanlar, alışılmadık olayların paniğine kapılan çevrelerin sosyal korkularından etkileniyorlar.

Değişken yasalar

Bilimsel kuruluşlara ek olarak, amatör kuruluşlar ve bilimsel kuruluşların kendi içlerinde yöntemlerini bölmeleriyle, değişik sonuçlar bulunuyor. Birinin bulduğu sonucu diğeri bulamıyor ya da farklı sonuçlar elde ediliyor. Böylece fizikötesi bir deneyin her yerde aynı olan geçerliliği, parapsikolojide değişkenlik gösteriyor. Çünkü tek bir yasa, her yerde aynı sonucu vermiyor. O zaman da duruma, şartlara göre ortaya çıkan geçici ilkelerin söz konusu olduğu görülüyor.

Örneğin, fizikte, ışık hızı değişmez. Fakat.

parapsikolojide bir yasa oluşturulduğunda, o yasa belirli kişilerle ya da belirli ortamlarla ilgilidir. Fizikte enerji, itici güçtür. Ama parapsikolojinin DDA enerjisi, kendiliğinden ortaya çıkan ve bilinmedik bir yerde saklı duran bir enerjidir.

Tesadüf makinesi

Amerikalı parapsikologlar, **Harold Puthoff** ve **Russel Trag** ise kendi araştırmalarının sonuçlarını "görüntünün nakledilmesi" adlı bir broşürde yayımladılar. Yalnız görüntü değil, acı, tat, koku ve benzeri duyuları da bu görüntüye efekt olarak ekleyebiliyorlardı. Alıcı ve verici telepat gruplar, ayrı odalarda birbirlerine görüntüleri yansıtabiliyorlardı. Örneğin bir fırtına manzarası oluşturuluyor ve bu, alıcı kişiye iletiliyordu. Öyle ki, her ayrıntı belirleniyordu. Bu "ısmarlama manzaranın" yani düşüncenin nakledilmesi demekti.

Almanya'da Freiburg Üniversitesinde görevli Dr. **Helmut Schmidt** ise renkli ışıkların yardımıyla, sayıların telepati aracılığı ile iletilebileceğini kanıtlayan "tesadüf makinesi"ni yaptı. Bu makinenin ışıklı panosu çark biçimindedir ve üzerinde her biri ayrı bir sayı ve renge eşdeğer olan kutular vardır. Örneğin kırmızı altılı, yeşil üçlü, sarı sekizli gibi... Bu makine rasgele durdurulduğunda ortaya çıkan sayılar, Zener kartlarından farklı olarak, alıcıdan vericiye daha başarılı bir şekilde nakledildiyor. Sayılar renkli olarak düşünce ile daha kolay gönderiliyor. Işık ise beyindeki imajı daha güçlendiriyor. On yıllık araştırması boyunca Schmidt, Zener kartlarından daha başarılı ve beşte dört oranında isabet şansı olan telepatları ortaya çıkardı. Sonuçta tesadüf makinesi parapsikolojinin pozitif sonuçlarından biri olarak kabul edildi.

Üçlü telepati

Ancak gerek tesadüf makinesi, gerekse Zener kartları, henüz yolun başındadırlar. Denekleri, sabırla belirli bir program altında saatlerce, bazen de süresiz olarak eğitmek gerekiyor. Parapsikolojinin pozitif sonuçlarından birisi de "Ganzfeld" tekniğidir. Bu üç kişi arasında deneniyor. Aranan ortam, kişilerin rahat, evindeymiş gibi olmalarıdır. Deneye giren kimseler ise ruhsal bir gerginlikleri olmaksızın, ferah kişilerden seçiliyor. Birinci kişi telepatik anlamı olan bir mesajı iletmeye çalışırken, ikinci kişi son derece gevşek, içine dönük yani "Ganzfeld" alanı içinde dünya ile ilişkisini kesmeye çalışıyor. Çevre gürültüleri ve dikkati dağıtacak sert ışıklar olmaması gerekiyor.

Öyle ki, bu alan içinde tek gürültü telepatik mesajın ta kendisi olacaktır. İşte bu durumda derin gevşeme etkisindeki alıcı, birincinin mesajını alıp yükseltir ve zihinsel parazitlerden süzer. O zaman "beyaz gürültü" içinden, 7 renk dalgaboyu gibi istenen mesaj seçilir. Üçüncü kişi ise net biçimde bu mesajı alır. Bu yöntem sesli biçimde de geliştirildi. Bir odadaki kişinin konuşması, ikincisinde telepatik mesaj durumuna getirilmekte ve üçüncü kişi ne kadar uzakta olursa olsun bu berraklaştırılmış mesajı düşünce olarak alıp daha sonra sözcüklere çevirebilmektedir.

Batı Almanya'daki Freiburg Üniversitesi profesörlerinden Helmut Schmidt, "tesadüf makinesinin" başında görülüyor. Bu makine, ışıklı bir Zener kartı gibidir. Telepati ve DDA gücüyle istenilen numarada, makine durdurulabilir. Üstelik istenilen numara vericiden alıcıya iletilebiliyor (üstte).

Stephen North, Profesör John Hasted'in en güvendiği genç yeteneklerden biri. North, Geller'in yaptığı gibi "metal bükülmelerini" başarıyla gerçekleştirebiliyor (altta).

Başarılı bir deney

Ganzfeld yani içedönük alan tekniği Cambridge Üniversitesi görevlilerinden Dr. **Carl Sargent** tarafından ele alındı. Deney, ünlü İngiliz ressam **William Blake**'in **Tarih Öncesinin İlk Günleri** adlı tablosunun aktarılması üzerine planlandı. Bu tabloda, Tanrı, elinde pergeli andıran bir kumpas ile yaradılışı planlayıp ölçüp biçmektedir. Gönderici telepat bu tabloyu bir kağıda notlar alarak tanımlamaya çalıştı. Notlarda yazılanı telepatik yöntemiyle alıcı telepata iletirken, mühürlü zarf içinde yazılanı alan telepat da zarfı açmadan içindeki konuyu anladı ve deney başarıldı. Böylece pozitif bilimin istediği olumlu sonuçlardan biri daha elde edilmiş oldu.

Düşünce özgürlüğü tehlikede!

Parapsikolojinin olumlu sonuçlarının parlak başarısı yanında, ekolleri, farklı çalışma biçimleri ve kişilik gösterisine dayanan art niyetli yaklaşımlar da var. Kötü bir yöntem ve çıkar çatışması sonucu, herkes kendi başına bir tarz yaratmış gibidir.

Az sayıda kişide görülen parapsikolojik yeteneklerin, bütün insanlığın malı olabilecek biçimde nasıl geliştirileceği araştırılıyor. Parapsikolojinin olumlu sonuçları ile bu yeni bilimin belirli bir süre sonra, ruhsal doğaüstü güçlere ve bunların ileri teknolojisine ulaşabileceği umuluyor.

Vezüv'ün ölüm saçtığı gün

Vezüv yanardağının eteğindeki, Pompei ve Herkülanyum kentleri birden gelen lav ve kül akını altında, tüm insanlarıyla beraber taşlaştılar. İnsanlar bu ani felaket karşısında, hiçbir şey yapamadılar. Kimi sofrada, kimi yatakta, kimi de gülerken yakalandı. Vezüv tüm gücüyle saldırırken halkın neden kaçmayı düşünmediği ve paniğe kapılmadığı araştırmacıları şaşırtıyor. Arkadaşımız Ata Nirun, bu akıl almaz faciayı inceliyor.

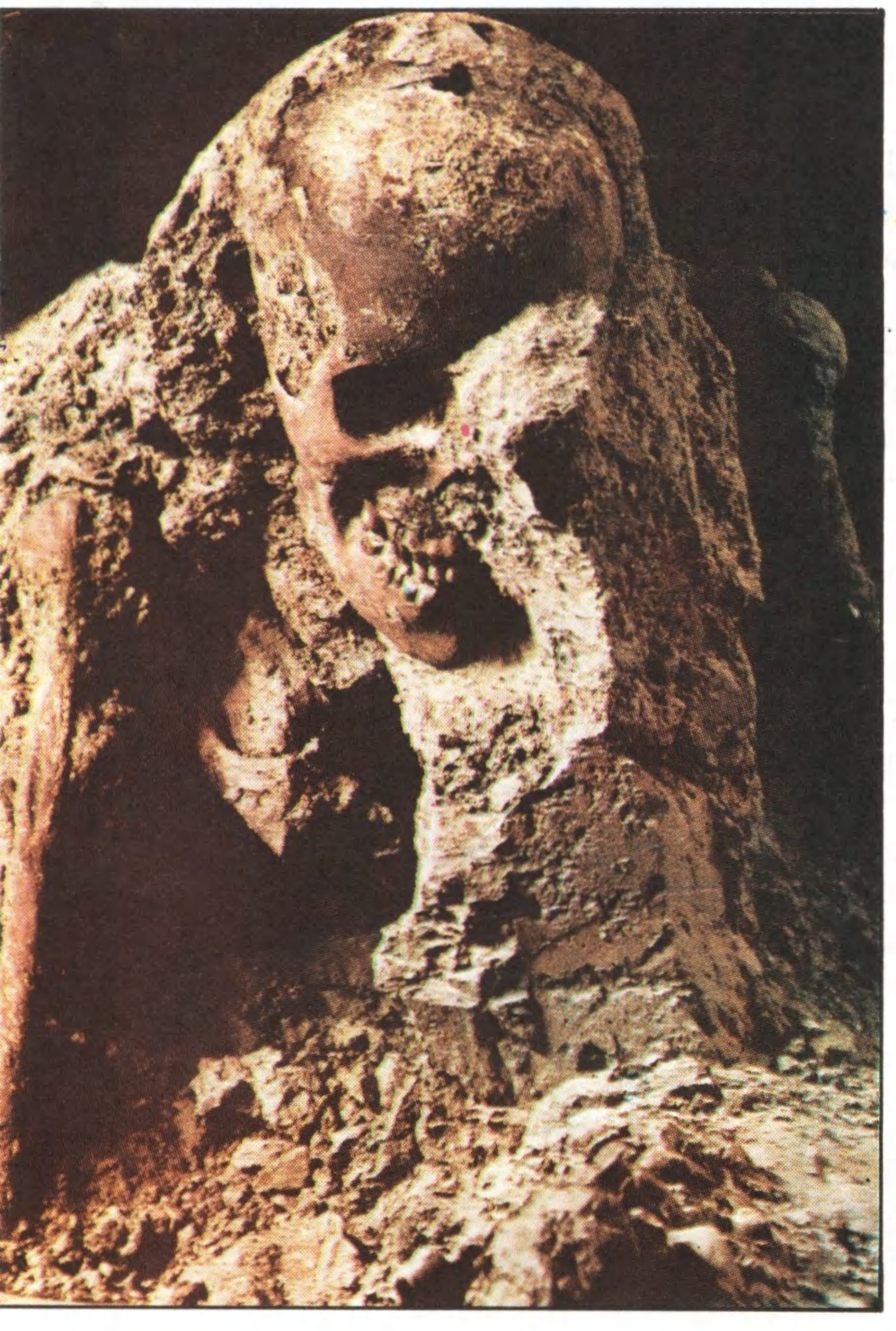

1900 yıl önce patlayan Vezüv, Herkülanyum'lu insanların bir mezar sahibi olmalarına bile izin vermedi. Bir Roma hamamında, 150 iskelet ve taşlaşmış insan bir arada bulundu. Üst üste yığılmışlar ve ne olduğunu anlayamadan ölmüşlerdi (üstte).

Yüzlerce yıldır öldüğü andaki gibi duran bir Pompeili. Kim bilir ölüm anında ne yapıyordu? Pompei ve Herkülanyum'daki insan kalıntıları görenleri dehşet içinde bırakıyor (solda).

M.S.79 YILININ, 25 Ağustos günü, saat sabah 8.30. Genç bir Romalı asil, Vezüv yanardağının alev alev yanan lavları arasında, Pompei kentinin haritadan silinişini dehşetle izliyordu. Aynı anda, amcası Romalı kumandan **Plinny**'yi kendisiyle beraber kaçmaya ikna edemediği için üzülüyordu. Kumandan Plinny, ölüme gitmişti. Açık denizde, bir gece öncesinden başlayan felaketi görünce, gemisinin dümenini Pompei'ye kırmış ve ölümle buluşmuştu. Yeğen Plinny, amcasının peşinden gitmedi ve kuzeydeki Misenium burnuna giderek, faciayı belgeleyen ve saat saat kaydeden tek bilinçli tanık oldu.

Plinny'nin tanıklığını belgeleyen kanıtlar sonradan bir kitapta toplandı. Bu kitap yüzyıllar sonra Fransa'da bir manastırda bulunacak ve bir kütüphane müdiresi sayesinde ortaya konacaktı.

Kıyamet kopuyordu

Genç Plinny gördüklerini şöyle anlatıyor: *"Amcam korkmadan son hızla yanardağa doğru gitti. Belki birilerine yardımcı olmak istiyordu, belki de kaderine yol alıyordu. Görüş uzaklığını sıfıra indiren bir kül yağmuru içindeydik. Kıyamet kopuyordu, toprak ve deniz yanıyordu.*

Tayfalar, ailelerinin ve evlerinin başına

gelenlerden dolayı kahroluyorlardı. Ama beklemekten başka yapacak bir şey yoktu. 25 Ağustos sabahı şafağın söktüğü bile anlaşılamadı. Kıyıya yaklaşmak istedim ama deprem dalgaları gemiyi itiyordu. Sonra güneşi göremediğimizi fark ettik. Hâlâ geceydi, bize bu izlenimi veren kalın, zifiri siyah bir kül tabakasıydı. Korkunç bir kükürt kokusu vardı ve zor nefes alıyorduk.

Son hızla, bu karanlık geceden uzaklaştık. Kalın bulut tabakasından ancak 32 km sonra çıkabildik. Gündüzü o zaman fark ettik. O zaman Vezüv'ün son patlamasından sonra, Pompei'nin yerinde yeller estiğini ve felaketin büyüklüğünü anlayabildim."

Tanrı'nın gazap çeşmesi Vezüv

Vezüv yanardağı, İtalya'nın,özellikle Napoli kentinin sembolüdür. Yaklaşık, 2000 yıldan beri suskun olan bu yanardağ, hâlâ arada bir homurdanıyor. Kötü ününden dolayı, birçok Papa, Vezüv'ü *"Tanrı'nın gazap çeşmesi"* ya da, *"İbret Dağı"* şeklinde adlandırdı. Vezüv'ün bu tür uğursuz tanımlanması boşuna değildir. Kutsal kitaplarda yer alan ünlü Sodom ve Gomorra kentlerinin başına gelen felaketle, Pompei ve Herkülanyum faciası özleşleştiriliyor.

Vezüv'ün batı yamacında Napoli, doğu yamacında ise Pompei yer alıyor. Herkülanyum, Vezüv'ün batı eteğindedir. 2000 yıl önceki lav ve kül felaketi, bu iki kentin insanlarını o kadar ani yakaladı ki, sonuçta ortaya akıl almaz bir mumyalama tekniği çıktı. Felaket öylesine ani olmuştu ki, her şey 2000 yıl öncesinde olduğu gibi kaldı. Sanki zaman dondurulmuştu.

Geçen yüzyıllar içinde bölge uğursuz olarak kabul edildi. Pek araştırma yapılamadı. Fakat çağdaş arkeologlar daha cesurdular. Bitmez, tükenmez bir sabırla, taşlaşmış lav örtüsünü ve altında yatan esrarı aralamaya çalıştılar.

Sapıklıklar kenti

Pompei ve Herkülanyum'un halkı doğudan gelen göçmenlerdir. M.S. 79 yılına kadar, bölgede birkaç ufak depremin dışında doğal bir afet kaydedilmedi. Pompei doğal konumu ve mükemmel limanı nedeniyle kurulduktan kısa bir zaman sonra gelişmeye başladı. Çağının önde gelen ticaret kentlerinden biri oldu. Kısacası, Pompei Akdeniz koloni ticaretinin en önemli merkezlerindendi.

Bu hızlı gelişim, Pompei'ye zenginlik ve bolluk getirdi. Kent, mimari ve sosyal refah bakımından, çağdaş kentlerin çok üzerinde yer aldı. Sonuçta, Pompeililer bolluğa ve kolay yaşama ulaşınca yeni heyecanlar aramaya başladılar. Bu arayış, birçok toplumda olduğu gibi, Pompei'de de bedeni zevkler üzerinde yoğunlaştı. Roma dönemi İtalya'sında cinsel yaşam bozukluğu yaygın ve geleneksel-dir. Fakat, Pompei, bu yönden lider olabilecek kadar ileri gitmiş olan bir kentti. İşte,

Cinsel sapıklığın doruğuna varmış olan Pompeililer, toplu seks ayinleri yaparlarken, kıpırdamaya fırsat dahi bulamadan öldüler. Bilim, böyle bir doğal afet karşısında umursamadan işlerine devam eden bu insanların davranışlarını çözümleyemiyor (üstte).

papaların uğursuz ve lanetli tanımının arkasındaki gerçek herhalde buydu.

Sanki kör ve sağırdılar

Pompei'nin bir sefahat ve eğlence merkezi olduğunu tarihi kayıtlar ortaya koyuyor. Öyle ki, kentin genelevlerinin sayısı bilinmiyor. Genelevlerin kapılarına, doğal büyüklüklerde erkek uzuvları takılıyordu. Kökeni Mitraik inancına dayanan bu geleneğe göre, cinsel organlar ve cinsel birleşme insanın doğal yapısında bulunan ve gizlenmemesi gereken özelliklerdi. Çağın bu anlayışını sadece tarihsel kayıtlar belirtmiyor. Ortada son derece etkin örnekler var:

Bu örnekler, Vezüv'ün aniden yakaladığı lavların ve küllerin taşlaştırdığı Pompeililerdir. Kentin günlük yaşantısı içinde, Vezüv'ün korkunç patlamasına rağmen, kimse kaçamamış ve büyülenmiş gibi felaketin farkına bile varamamışlardı. Yemek yiyen bir aile, o andaki gibi aynen taşlaşmıştır. Cinsel bir-

leşme halinde, sayısız taşlaşmış çift bulunmuştur. Daha da ilginci, bu çiftler arasında, aynı cinsten olanlar, küçük erkek ve kız çocuklar da vardır. İşte, facianın en akıl almaz yönü burada. Nasıl oluyor da binlerce insan hiçbir şey görmeden ve duymadan, ölümün gelip kendilerini yakalamasını bekliyorlar.

Tanrı'nın öfkesi

Muhtemelen felaket gününde Vezüv, saatler öncesinden gerekli uyarıları yapmaya başladı. Fakat bu durum kimsenin umurunda değildi. Halk hiçbir şey olmuyormuş gibi, sefahat ve zevk dolu yaşamlarını sürdürdü. Ancak kent dışındakiler, olacakları sezdiler ve kaçmaya başladılar. Oysa lavların kent yönüne doğru akması birkaç saat sürmüştü. Bu süre, bir kısım insanın daha uzağa kaçabilmesi için yeterli olabilirdi. Kaldı ki, kül yağmuru çok daha önceden başlamıştı.

Aslında, tüm felaketin başlayıp sonuçlanması çok kısa bir sürede oldu. Toplam sekiz saat içersinde, önce Herkülanyum, sonra da Pompei yok olup gittiler. Ama Vezüv günlerdir içten içe homurdanıyordu. Kayıtlara göre bu homurdanmalara kâhinlerin kayıtsız kalmadıkları ve çevreyi uyarmaya çalıştıkları görülüyor. Ama, onlar da etkili olamadılar ve Tanrı'nın öfkeli homurtusu, gazabıyla sonuçlandı.

Herkülanyum tiyatro tavanından bakan Romalı. Geçmişin derinliklerinden bakan, adı bilinmeyen bu insan belki de şöyle diyordu: "İşte olacağı buydu, sonunda Tanrının gazabına uğradık" (altta).

Vezüv faciasının en olağanüstü sonuçlarından birine korkuyla bakan, araştırmacı Vittorio De Girolamo (sağda altta).

Hâlâ şaşkınlıkla gülüyorlar

Deprem ve toprak kayması dışında, hiçbir toplu doğal felaket bu kadar ani olarak ortaya çıkamayacağına göre, Pompeililer tüm belirtileri görmezlikten geldiler. Liman gemi doluydu, birkaç kişi dışında, kimse gemilere koşmadı. Ne düşünüyorlardı? Bunu asla bilemeyeceğiz; ama onların ölüm anlarındaki yüz ifadelerini biliyoruz. Çünkü, Pompei kalıntılarından hâlâ çıkarılan taşlaşmış insan cesetlerinin, bazılarının yüzleri hiç bozulmadan kalmış.

Genel yüz ifadesi şaşkınlıktır. Hatta, bazı yüzlerde gülme ifadelerine rastlanıyor. Cinsel birleşme mimikleri bile aynen kalmış. Tüm bunlar din adamlarının ifadesiyle, *"Tanrısal öfkenin aniden yakaladığı ibret heykelleridir."* Dinsel çevreler, Pompei ve Herkülanyum'un uğradığı acı sonu, ayrıca, Sodom ve Gomorra'nın sonuna benzetiyorlar. Sodom ve Gomorra, eşcinsel yaşam alışkanlığı olan, Tanrı'ya karşı çıkan bir halkın yaşadığı lanetlenmiş kentler olarak biliniyor. Bu öyküye üç ana din kitabında da yer verilir.

Lût'un öyküsü

Hz.Lût, Sodom ve Gomorra'nın peygamberiydi. Tüm çabalarına rağmen bu iki komşu kentteki, eşcinsel zina ve benzeri sapıklıkları önleyemedi. Sonunda iki melek, birer genç delikanlı biçiminde Sodom'a geldiler. Hz. Lût'a kentin lanetlendiğini ve Tanrısal gazabın sabaha karşı Sodom ve Gomorra'yı yok edeceğini bildirdiler. Hz. Lût, süre istedi. Ardından melekler beş inançlı insan bulmasını söylediler. Fakat Hz. Lût kendisi, eşi ve iki kızı dışında beşinci bir kişiyi bulamadı.

Artık yapacak birşey kalmamıştı. Hz. Lût ve ailesi kenti terk ettiler. Meleklerin tembihine göre, kimse geriye dönüp bakmayacaktı. Sodom ve Gomorra Tanrısal gazabın sonucunda, yerin dibine batarak yok oldular. Bu arada Hz. Lût'un karısının gözü arkada kaldı ve geriye dönüp baktı. Kadın o anda, donarak bir kaya haline geldi. Uyarıyı dinlememiş ve taşlaşmıştı.

Benzersiz bir olay

İşte, bu taşlaşma ve tüm öykü, Pompei ve Herkülanyum'un öyküsüne benziyor. Ama,

Pompei'de binlerce insan taşlaşmış durumda. Acaba, felakete sebep olan güç, gerçekten birdenbire patlayan Vezüv mü? Görünüşte öyle, ama insanları yemek yerken, sevişirken, gülerken ve eğlenirken yakalayan lav ve kül yağmuru her eve aynı anda nasıl yetişebildi?

Dünyanın başka hiçbir yerinde, hiçbir yanardağ patlaması insanları bu kadar ani yakalayıp, taşlaştırmamıştır. Felaket bir çığ gibi gelmiş ve kimseye ne olup bittiğini anlama fırsatını vermeden, herkesi heykelleştirip geçip gitmiştir. Garip olan da budur. Yoksa, rasgele bir yanardağ patlamasının ilahi anlamlar taşıması veya Tanrısal gazap olarak yorumlanması pek düşünülemez. Ama ibret yaklaşımı insanı ister istemez düşündürüyor.

Bugün ise, olaylar pek fazla değişmiş değil. Napoli'nin sefahat mahalleleri, Pompei'den hiç aşağı kalmıyor. İschia ve Kapri Adaları eşcinsellerin ve çıplakların kamp yaptıkları serbest bir üstür. Özellikle Kapri Adası turizm reklamlarında, "Eşcinseller Cenneti" olarak tanımlanıyor. Sonuçta, yine bölge halkının aynı tür bir yaşamı seçtikleri görülüyor. Yine dinsel yaklaşımlara göre, böyle devam ederlerse Tanrısal gazap yine Vezüv aracılığı ile kendini gösterecektir.

Bilim ne diyor?

Pompei'nin ve Herkülanyum'un uğradığı bu ani felaketin açıklaması için çeşitli bilimsel yaklaşımlar öne sürüldü. Bir görüşe göre, Vezüv'ün lav havuzu, Pompei'yi dipten kuşatmıştır. Kent, aniden bu havuza çökmüş ve her şey öylece donup kalmıştır. Ancak, hiçbir jeolojik bulgu bu iddiayı desteklemiyor.

Bir diğer görüş, yanardağın ikinci ve yatay bir ağzının birdenbire açılarak içindekileri kentin içine boşaltmasıdır. Ne var ki, bu konuya ilişkin bir topoğrafik ve jeolojik bulgu elde edilemiyor. Kısacası, bilim dünyası Pompei'nin bu garip yok oluşunu açıklıkla bir türlü ortaya koyamıyor.

Benzer bir olay, binlerce yıl önce Sibirya bölgesinde yaşayan mamutların başına geldi (Bkz. sayfa 985). Onlar da ani bir felakete yakalanmış ve midelerindeki henüz sindirilmemiş taze otlarla birlikte donup kalmışlardır. Ama, bu kez, dondurma işlevini yapan ateş değil, aksine buzdur.

Esrarlı bir sözcük: Pompei

Pompei adının, yaşam biçimine ve kaderine son derece uygun bir anlamı var. Sözcük Latince "Pomp" kelimesinden geliyor. Anlamı, bombalamak ya da pompalamaktır. Latin dilbilimciler bu sözcüğün, kentin seks yaşamına uygun olarak, müstehcen bir anlam taşıdığını belirtiyorlar. İnsanların cinsel ilişki anında yakalanıp, taşlaşmaları ise bunun bir simgesi olarak düşünülüyor.

Diğer bir yönden ise, sanki Pompei alttan pompalanan dev bir ocağın üzerine oturtulmuş ve pişerek yanmıştır.

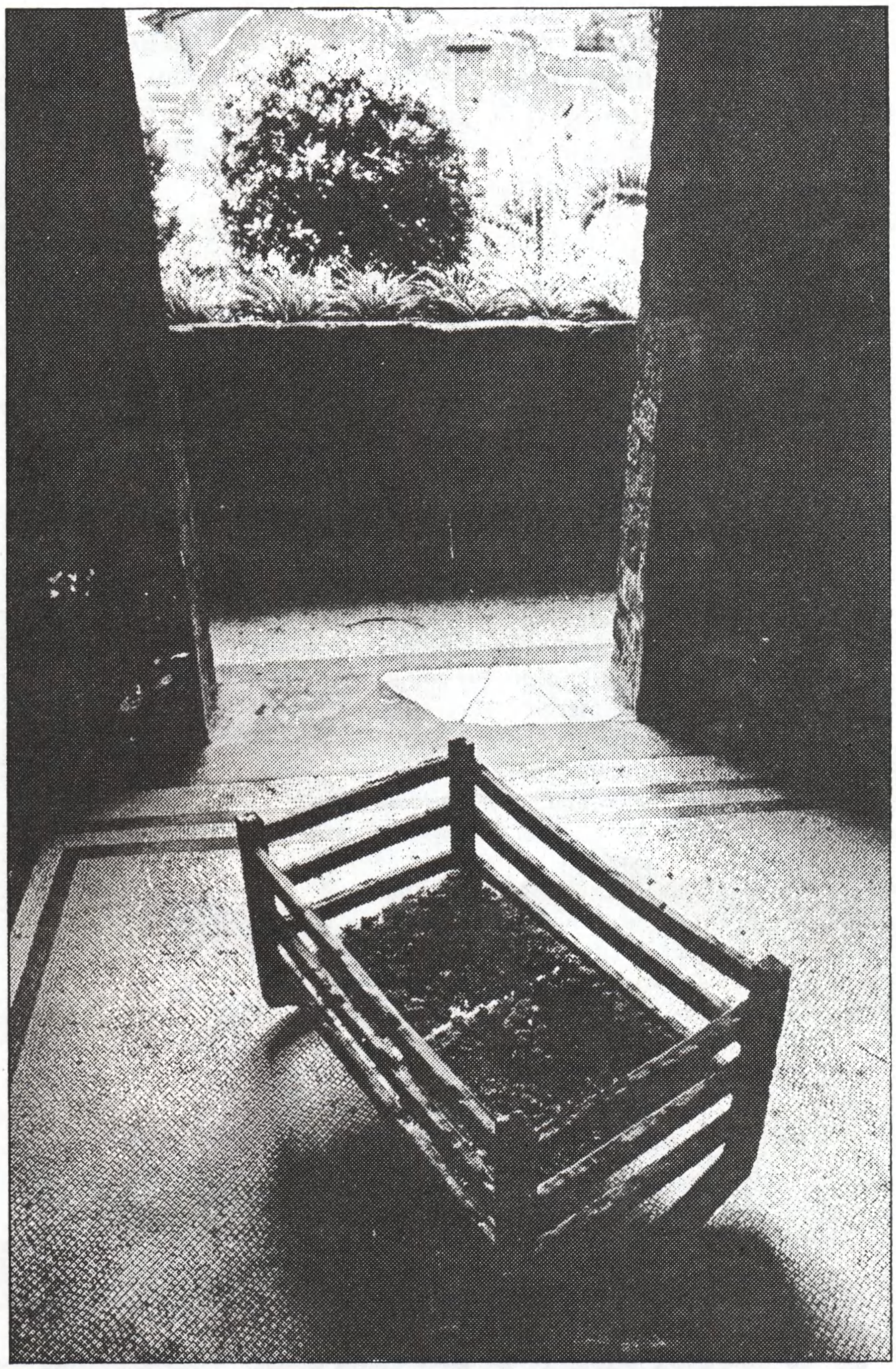

Pompei'den bir ev kalıntısı. Beşik, son kullanıldığı andan beri, aynen duruyor (üstte).

Arkeolojik kazılar sürdürülürken, ortaya paha biçilmez değerli eşyalar ve diğer buluntular da çıkarıldı. Bu eşyalar sayesinde, Pompei halkının bir diğer tutkusunun ise, büyü olduğu anlaşıldı. Bir diğer ilginç buluntu, bir mühendislik harikası olan, bir Roma gemisiydi. Bu gemi, Amerika'yı görmüştü...

Toprak altındaki taşlaşmış gizem ve teknoloji. Sayfa 1038' de.

Tunguska'nın gizemli bilmecesi

Tunguska patlaması (Bkz. sayfa 42) uzaydan gelen bir ziyaretçinin talihsiz sonu mu? Patlayan bir uzay aracı mı, yoksa bir kuyrukluyıldızdan kaynaklanan kozmik bir olay mı? Bu olağanüstü patlamayla ilgili yeni bilimsel çalışmalar ve araştırmalar yapıldı.

30 HAZİRAN 1908 SİBİRYA. Gözleri kamaştıran bir ateş topu atmosfere girdi ve 8 km kadar yukarıda patladı. Yaptığı yıkım 12,5 megatonluk bir nükleer bombanınkine eşitti. Halkın çok benimsediği bir teoriye göre, Tunguska nükleer bir saldırıya uğramıştı. Belki de bu bir saldırı değil, esrarengiz bir uzay aracının kaza eseri bıraktığı bir infilak maddesinin ya da aracın kendisinin patlayarak yok olmasıydı.

Olayı daha doğal gerçeklere bağlamak isteyenler ise, akla ilk geleni söylüyorlar. Bir kuyrukluyıldız, taşlı Tunguska vadisinde bu inanılmaz felakete neden oldu. Ama, her şeyden önce ortada bir krater yoktu. Bir göktaşı da olamazdı yine... Krater gerekiyordu ve patlama olağanüstüydü. Patlamanın şiddeti on binlerce km^2'lik ormanı yanmış kibrit çöplerine çevirmişti. Bu ormanlarda yaşayan, başta ren geyikleri sürüleri olmak üzere birçok hayvan da bu esrarengiz felaketin kurbanı oldular. 1908'lerde henüz atom bombası bilinemediği için, ilk yoruma göre, nedeni bir göktaşına bağlanan Tunguska olayı daha sonra çeşitli çevrelerce ele alındı ve farklı görüşler öne sürüldü.

Bilimadamı Willard F. Libby, Tunguska patlamasının sonucu biriken radyasyonun Karbon-14 miktarını artırdığını ileri sürenlerden biri. Atmosferdeki radyoaktivite, canlılara katılan bir katman oluşturmaktadır (altta).

İnfilak öncesi Tunguska'da taze bir yeşilin donattığı yaşam, kâbus gibi bir siyaha dönüştü ve hiçbir yaşam izi kalmadı. Bir daha da hırpalanmış alan yeşermedi (en altta).

Yeni araştırmalar

Tunguska'nın ev sahibi olan Sovyetler, bu konuyu üç kez yerinde keşfetmek üzere 1958, 1961 ve 1962 yıllarında Jeokimyacı **Kirill Florensky**'yi görevlendirdiler. Son keşif helikopterle yapıldı ve ayrıntılı bir harita çıkarıldı. Ne yapılırsa yapılsın bir göktaşı kraterine rastlanmadı. Zaten hiçbir veri de göktaşı iddiasını desteklemedi. 1920'li yıllarda **Leonid Kulik**'in hazırladığı geniş ölçekli harita, araştırmacılara rehber oldu. Bu yeni girişim, son bilimsel ve teknik gelişmelerin de eşliğinde inceden inceye sürdürüldü. Tahrip görmüş yerlerdeki mikroskopik parçacıklardan ipuçları arandı. 250 km'lik bir kuzeybatı hattı boyunca uzanan bir alanda sadece belirsiz bir kozmik kül yığını ve geride kalan bol miktarda, mıknatıslı demiroksidi ve tektit denen camlaşmış kayalar bulundu. Bunlardan demiroksit, "göktaşı" olayını doğrular gibiydi.

Göktaşı değil

Taşlı Tunguska ırmağının kolu boyunca kuzeybatı yönünde bu materyalin bulunması, bir görüşe göre, o meteor benzeri nesnenin alçaktan sıyırarak,âdeta yalayarak ve bir güdümlü araç gibi geçtiğini düşündürüyor. Hiçbir meteor gezinmez, sadece düşeceği yere mümkün olan en kısa yoldan ve dik olarak düşer.

Florensky, gözlemlerini ve düşüncelerini **Gökyüzü ve Teleskop** adlı bir dergide yazdı. 1963 yılındaki bu yazı, dönüp dolaşıp aynı yere geliyordu: *"Acaba Tunguska'ya bir meteor mu düştü?"* Her nedense konuyu ele alan her gökbilimci aynı şeyleri düşünüyordu. Tek bir seçenekmiş gibi *"Olsa olsa göktaşıdır"* demekten kendilerini alıkoyamıyorlardı. Ancak Florensky bu sınırın dışına çıkarak ikinci makalesinde başka bir yaklaşım sağladı. *"Göktaşı bana asla güvenilir bir fikir ola-*

rak gözükmedi" diye başlayan makalesinde "Radyasyon" bulgusunu ele alıyordu.

Radyasyon kontrol ediliyor

Florensky'nin görüşlerinin ağırlık merkezi, olayın gerçekleştiği yerde aşırı dozda bir radyasyonun varlığıydı. Bütün yanık ağaçlardan alınan örneklerde radyoaktif yanık, açıkça görülüyordu. Hasara uğramış hemen her ağaç bu radyasyonu emmişti (absorbe etmişti). Bununla da kalmayarak ,zararlı ışınlar daha geniş bir alan içindeki, pek etkilenmemiş diğer bitkisel yapıların da genlerine sızmıştı. Bazılarının üreme yeteneği zarar görmüştü.

Oysa normal bir orman yangınından sonra böyle bir şeyin söz konusu olamayacağını bütün biyologlar belirtiyorlar. Bir başka biyolojik gözlem de, her orman yangınından sonra mutlaka o bölgenin yeşermesi gereğidir. Ne var ki, taşlı Tunguska'da yeniden bir yeşerme olmadı. Öte yandan veteriner raporları da garip yaklaşımlarda bulundular. Fakat çevrede yaşayan yerlilerden hiçbiri bu kazadan zarar görmediler. Görgü tanıkları üzerinde bir radyasyon izi bulunamadı. Yaklaşık 12 yıl sonra Kulik, bu insanları yeniden radyasyon testinden geçirdiğinde, tümünün sağlıklı olduğunu belirledi.

Yalnız Tunguska mı?

Tunguska'da nükleer bir patlama olduğuna inananlardan Amerikalı üç ünlü fizikçi; **Clyde Cowan, C.R. Atluri** ve **Willard Libby,** 1965 yılında yöreyi incelediler. Ağaçların yaş halkaları üzerinde, her dilimde yüksek oranda radyoaktif nötron buldular. Bunun anlamı, atmosferdeki azotun etkisiyle ağaçlardaki karbonun 14 numaralı izotop haline gelmesidir. Karbon-14 yöntemiyle bu radyoaktif karbon fotosentezi saptanır. Tunguska'da olanlar, bir nükleer tepkime sonucu oluşan karbon yanıklarının, radyoaktif izotop içerdiğini ortaya koyuyor.

Bu işleme tabi tutulan Tunguska ağaç gövdelerinin yaş halkaları Amerika'daki benzerleriyle kıyaslandı. Sonuçta, aynı radyoaktif yüklenmenin Amerika'daki ağaçlarda da var olduğu görüldü. 300 yıllık bu ağaçlar Douglas, Tucson yakınındaki Catalina dağları (Arizona) bayırlarında yer almaktadır. Bunun gibi Los Angeles yakınındaki yaşlı meşe ağaçları da böylesine bir nükleer felaketi yaşamışcasına Karbon-14 izotopu içeriyorlar. Üstelik Amerika kıtasındaki bu ağaçların başına gelen felaket 1908-1909 yıllarını gösteriyor. Yıllar boyunca aynı ağaçların yaş halkalarında yapılan testler, radyasyonun birim doz olarak % 2 şiddetinde azaldığını ortaya koydu.

Aynı sonuca üç Hollandalı bilim adamı Norveç'in Trondheim yöresindeki ağaç halkalarında da ulaştılar. Yine radyokarbon testi uygulandığında, ağaçların yaş halkalarının 1909 yılındaki nükleer bir olayı özümledikleri

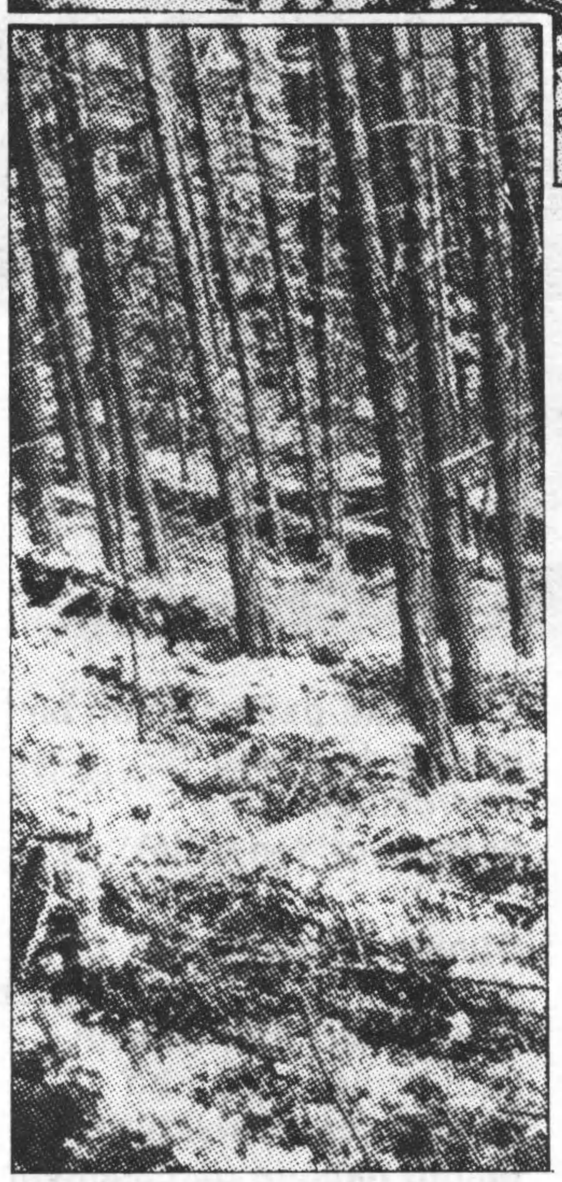

1908 yılındaki meçhul patlamadan sonra Sibirya'nın bu bölgesini yeniden onarmak mümkün olmadı. Kasvetli bir yanık görüntüsü uzun yıllar boyunca sürdü (en üstte). Botanikçilerin çalışmaları sonucu, ancak ilkel yaşam birimleri yeşerebildi. Bunlar da ağaç yosunları ve ilkel eğreltiotlarından oluşuyor. Buna rağmen ağaçlar kömür yanığı görüntülerini koruyorlar (üstte).

görüldü. Böylece üç Amerikalı Tunguska ile özdeş bir olayın, Amerika ağaçlarında da yaşandığını gösterdiler. Bu bir sıçrama olabilirdi ya da Amerika'dan doğu yönünde, Sibirya'ya hareket eden bir "aracın" rotası boyunca bıraktığı radyasyon kalıntısıydı.

Bir patlama daha oluyor

1965 yılının 31 Mart'ında Tunguska olayının küçük çapta bir benzeri yaşandı: Kanada ve Amerika'nın kuzeyindeki 1 milyon km^2'lik alan, bir gece yarısı duyulan kulakları sağır edici bir gürlemeyle irkildi. Kanada'nın Alberta eyaletinin Edmonton kentinin 400 km güneybatısına düşen Revelstoke ve Golden kasabalarının bütün camları sesin şiddetinden kırıldı. Bunu ancak birkaç bin ton TNT başarabilirdi.

Olayın üzerine anında eğilen bilim adamları, beklediklerinin tersine bir göktaşı krateri bulamadılar. Leonid Kulik'in söylediği gibi küçük bir Tunguska olayını yaşamışlardı. Karlarla örtülü bölge ve hava, dedektörlerle tarandı. Ancak en ufak bir iz bulunamadı. Daha yakından incelemek üzere yürüyerek dolaşan bazı araştırmacılar, ayaklarına siyah, yabancı bir tozun bulaştığını gördüler. Zemini kaplayan bu toz, sonradan yağan karın altında kalmıştı ve 1,5 km^2'lik bir alana yayılmıştı.

Garip siyah tozdan alınan örnekler bunun kırılgan, un ufak olabilen bir tür taş meteor yapısında olduğunu ortaya koydu. Bu tür göktaşlarına karbonlaşmış ya da kömürleşmiş kaya göktaşları deniyor. Oysa asıl göktaşları sadece demir çekirdeğinden oluşur. Revelstoke kasabasına ise hava berrak olduğu halde kömür tozuna bulanmış gibi siyah bir kar yağdı. İşte aynı ifadeyi o zaman Tunguska'nın görgü tanıkları da kullanmışlar ve kara bir toz halinde ince bir kar yağdığını belirtmişlerdi.

Aşırı sıkışmış bir kütle: Encke

Gökbilimciler, şimdi geliştirdikleri bir teoriyle Tunguska ve benzeri göksel afetleri binlerce yıldır Güneş sistemini yoklayan Encke kuyrukluyıldızına bağlıyorlar. Encke kuyrukluyıldızının dünyaya yakın geçişi sırasında kozmik sürtüşmelere teğet olan Sibirya'yı etkilemesine muhakkak gözüyle bakılıyor. 1976 yılında Çekoslovak gökbilimci **Lubor Kresak** Encke'nin yörüngesini hesapladı. Onun bazı parçacıklarının Tunguska üzerine düşmesi akla yakındı.

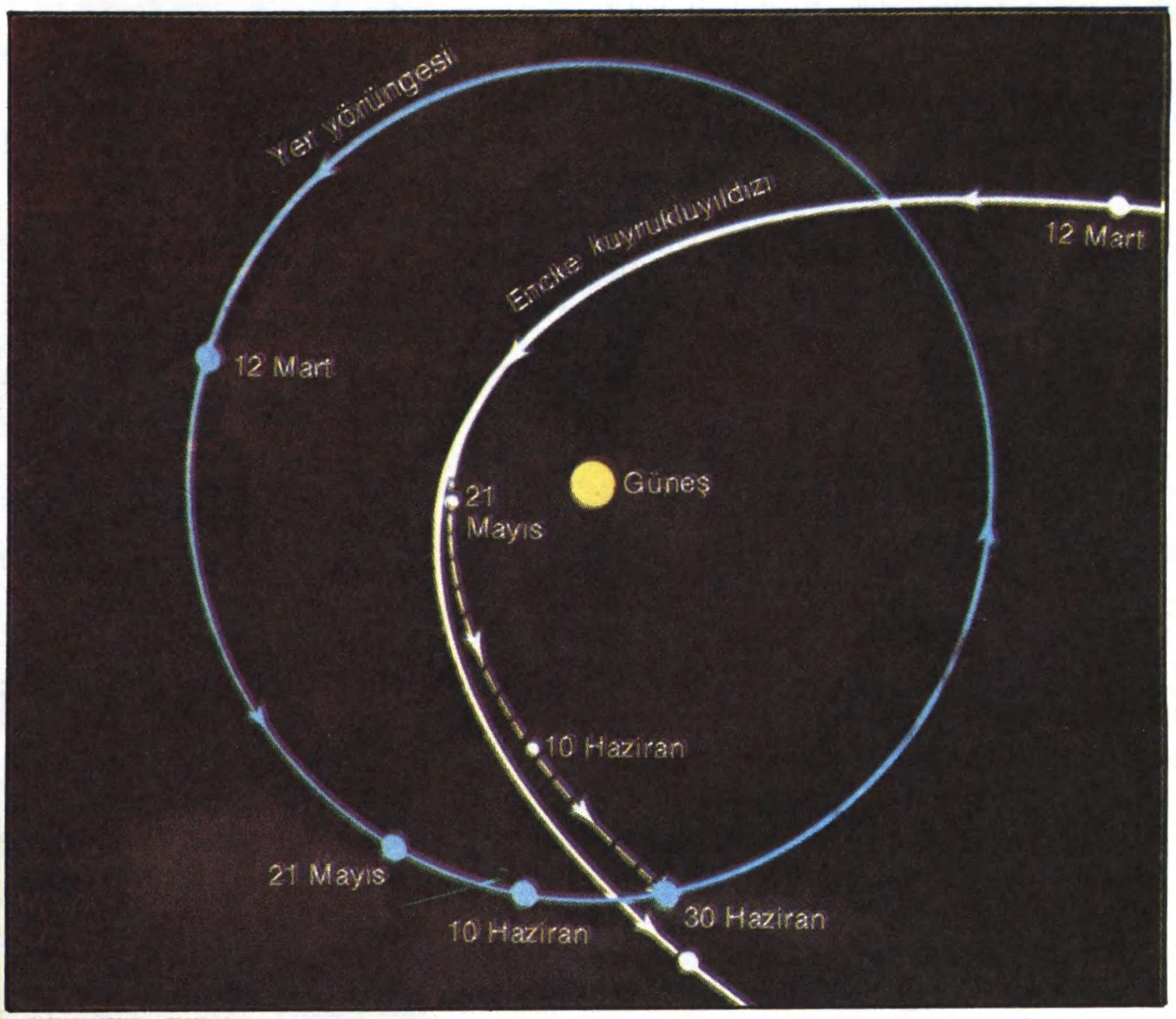

2000 yılda bir

Encke'nin son geçişinin 1908 yılında olması büyük bir rastlantı olmayabilir. Bu kuyrukluyıldız belki de doğrudan Tunguska olayının sorumlusudur. Dr. Kresak bu konuda fikrini şöyle belirtiyor:

"Tunguska olayını yaratan nesnenin kaynağı, doğrudan parçalanmaya yüz tutmuş bir kuyrukluyıldız artığı olmalıdır. Bu kuyrukluyıldız da çok muhtemeldir ki, o sırada geçmekte olan Encke'dir.

Tunguska olayı yeryüzünde birkaç kez daha tekrarlanabilir. Çünkü dünyamızda hiçbir olay tek değildir, yinelenmiştir. Böyle muhtemel bir olaya karşı, bilim adamları geçmişi araştırmaktan çok, geleceğe karşı uyanık olmak için çalışmalarını sürdürüyorlar. Örneğin, 1976 yılında kuyrukluyıldız kalıntısı olduğundan kuşku duyulmayan binlerce küçük asteroid yeryüzüne yağmur gibi yağdı.

Bağımsız göktaşları da atmosferimizi bombardıman ediyor. Ufalanan bu göktaşlarının parçacıkları, hızları ve dirençleri oranında yeryüzüne ulaşabiliyorlar. Bunların dağılımı bazen 1,2 milyon km²'lik bir alanı kapsayabiliyor. Tunguska felaketi, ortalama olarak 2000 yılda bir tekrarlanacaktır. Eğer bu tür olaylar kuyrukluyıldızlara bağlı olarak gelişiyorsa, bir dahaki sefere hazırlıklı olmak gerekir. Tehlikeyi en aza indirgemek bakımından Tunguska olayının üzerine gidilmelidir."

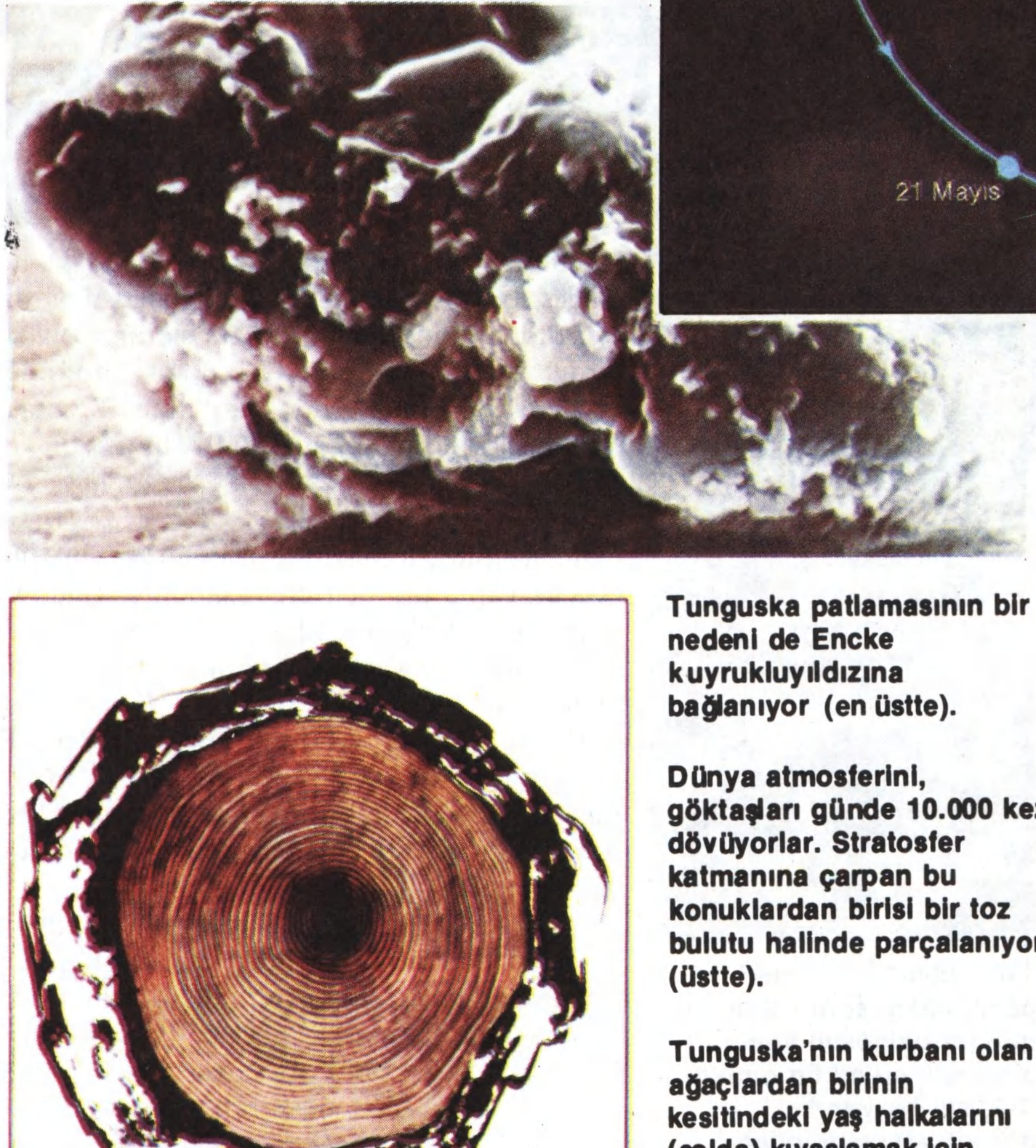

Tunguska patlamasının bir nedeni de Encke kuyrukluyıldızına bağlanıyor (en üstte).

Dünya atmosferini, göktaşları günde 10.000 kez dövüyorlar. Stratosfer katmanına çarpan bu konuklardan birisi bir toz bulutu halinde parçalanıyor (üstte).

Tunguska'nın kurbanı olan ağaçlardan birinin kesitindeki yaş halkalarını (solda) kıyaslamak için canlı bir ağaç (üstte) ve Tunguska'da güdükleşmiş ölü bir ağaç gövdesi (altta). Güdükleşmeye neden olan son katmanda, Karbon-14 yöntemiyle yüksek dozda radyasyona rastlandı.

Daha fazla bilgi için:
The fire came by, John Baxter ve Thomas Atkins, Macdonald ve Jane, 1976.
Tunguska, Cauldron of hell, Jack Stoneley, Star, 1977
The encyclopedia of UFO's, Ronald D. Story, New English Library, 1980.

Bilinmeyen DÜNYASI'den her okuruna hediye

RUHLARIN SESİ

OLAY YARATACAK KASET

4 kupon karşılığı bedava

Dr. Konstantin Raudive, 10 yıl süren bir çalışma sonunda, ruhlarla konuşmayı başardı ve bu konuşmaları banda kaydetti.

Türkçe açıklamalı kasediniz Bilinmeyen'den

KARACAN

Ruhların Sesi kasetine nasıl sahip olacaksınız:

Yanda ikincisini gördüğünüz; ilkini 41. sayımızda yayınladığımız, 3. ve 4.'sünü 43. ve 44. sayılarımızda yayınlayacağımız 4 kuponu dergimizden keserek bir zarf içine koyunuz. Kasedin taahhütlü olarak adresimize postalanması için 250 TL' lik posta pulu ile birlikte kuponlarınızı adresimize yollayın. 120 dakika süreli orijinal kayıtlı "Ruhların Sesi" kasetiniz hemen adresinize postalanacaktır. Dileyen okurlarımız kasetlerini yayınevimizden de temin edebilirler. Adresimiz: Bilinmeyen Kaset Servisi, Basın Sarayı 34410 Cağaloğlu-İstanbul.

BEDAVA, RUHLARIN SESİ KASETİ Kupon No: 2

Adınız ve soyadınız: .....

Adresiniz: .....

.....

PHILIPS
deep OSMANBEY
deep OSMANBEY
SİMTEL
SONY
deep OSMANBEY
deep OSMANBEY
"Bilinenin ötesinde"
1000'LERCE ÜRÜN
32 DEV FİRMANIN STANDINDA
deep OSMANBEY
REVOX
deep
electronic center
Osmanbey, Halaskargazi cad. No.301
zemin 2 (Atatürk Müzesi Karşısı)
Tel: 133 03 88 – 133 03 89
deep OSMANBEY